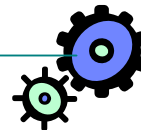

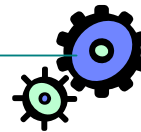
Een Nieuw Fundament voor een Nieuw Bonaire

Bestuursprogramma 2007-2011

VOORWOORD	3
1. INLEIDING.....	5
1.1 TERUGBLIK OP DE ONTWIKKELINGEN DIE LEIDEN NAAR EEN NIEUWE STAATKUNDIGE STRUCTUUR EN VERTREKPOINT VOOR EEN NIEUW BONAIRE.....	5
1.2. EEN NIEUW FUNDAMENT GEBASEERD OP DE BEGINSELEN VAN SUBSIDIARITEIT EN DUURZAME ONTWIKKELING	6
2. TRANSITIEPERIODE	9
2.1. EEN NIEUW FUNDAMENT VOOR EEN NIEUW BONAIRE.....	9
2.1.1. <i>Visie en strategische en doelen</i>	9
2.1.2. <i>Het transitieproces</i>	10
2.1.3. <i>Aansturing transitieproces</i>	11
2.2. BESTUURLIJKE AANDACHTSGEBIEDEN.....	12
2.2.1. <i>Economie/Financiën/Infrastructuur</i>	12
2.2.1.1. Economische groei	12
2.2.1.2. Stabiele Overheidsfinanciën.....	16
2.2.1.3. Nieuwe Belastingstructuur.....	16
2.2.1.4. Nieuwe Munteenheid.....	17
2.2.1.5. Infrastructuur	17
2.2.2. <i>Sociale- en culturele ontwikkeling</i>	21
2.2.2.1. Onderwijs, Vorming en Jeugdzorg.....	21
2.2.2.2. Gezondheidszorg.....	26
2.2.2.3. Welzijnsbeleid	30
2.2.2.4. Vrijwilligerswerk	33
2.2.2.6. Sport en Recreatie	35
2.2.2.7. Cultuur	36
2.2.3. <i>Natuur, Milieu en Ecologie</i>	37
2.2.3.1. Natuur en milieu.....	37
2.2.3.2. Ruimtelijke Ordening.....	38
2.2.3.3. Landbouw, Veeteelt en Visserij.....	40
2.2.4. <i>Bestuurlijke, Institutionele, en Wetgevende aangelegenheden</i>	40
2.2.4.1. Wetgeving	40
2.2.4.2. Transitie naar een nieuwe ambtelijke organisatie.....	42
3. BEGROTING.....	44
4. ONTWIKKELINGSPLAN.....	46

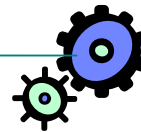
Voorwoord

Voor u ligt het bestuursprogramma van Bonaire voor de bestuursperiode 2007-2011. Het programma is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de op 2 juli 2007 aangetreden bestuurscollege bestaande uit:

- De heer H.F. Domacassé, gezaghebber, belast met verkiezingen, centrale bewakingsdienst en rampenbestrijding;
- de heer G.F. Clarenda, gedeputeerde, belast met volksgezondheid en hygiëne, sociale zaken en volkshuisvesting, waaronder Fundashon Cas Bonairiano (FCB), welzijnszaken, landbouw, veeteelt en visserij;
- de heer B.F. el Hage, gedeputeerde, belast met algemene zaken, economische zaken en arbeidsaangelegenheden, waaronder toerisme, financiën, overheidsvennootschappen (m.u.v. Selibon N.V.), verkeer en vervoer, voorlichting en protocol;
- de heer mr. A.T.C. Nicolaas, gedeputeerde, belast met ruimtelijke ontwikkeling en beheer, milieu- en natuurbeheer waaronder Servisio di Limpiesa Boneiru (Selibon) N.V., personeel, organisatie en informatie, juridische zaken, sport, burgerlijke stand en bevolking en staatkundige structuur;
- mevrouw M.D. Silberie, gedeputeerde, belast met onderwijs en cultuur, domeinbeheer, interne zaken, post en archief, brandweer en Fundashon Wega di Number Bonaire (FWNB).

Wij hebben ons bij het tot stand komen van het bestuursprogramma, naast het actieprogramma van de Union Patriótico Boneriano, laten inspireren door de, in de afgelopen bestuursperiode met de partners in het Koninkrijk gesloten akkoorden en gemaakte afspraken met betrekking tot de staatkundige veranderingen. Het onderhavige bestuursprogramma is kaderstellend voor het nieuwe bestuurscollege. Het is niet de bedoeling om alles dicht te timmeren. Er blijft ruimte om in de politieke- en publieke arena te discussiëren over de concrete invulling en uitwerkingen. Hiertoe zal het bestuurscollege in overleg treden met vertegenwoordigers van de sociale- en commerciële sector. Bovendien zullen er zich in deze bestuursperiode nieuwe ontwikkelingen aandienen, waarop het bestuursprogramma uiteraard niet volledig kan anticiperen. Vandaar de behoefte aan een gefaseerde aanpak. Dit programma richt zich voornamelijk op de transitiefase, die inhoud zal moeten geven aan de overgang naar de nieuwe status. Het ligt in de bedoeling van het bestuurscollege om in de komende maanden een gedetailleerd transitieprogramma op te stellen, dat als leidraad zal dienen voor het monitoren van de voorbereiding en uitvoering van de vele programma's en projecten. Ook zal er een nieuw ontwikkelingsprogramma worden opgesteld, dat richting moet helpen geven aan de duurzame ontwikkeling van "Nieuw Bonaire".

De in de afgelopen periode gebruikte term "Gemeente Sui Generis" kenmerkt de situatie waaronder dit programma tot stand komt. Een situatie dat voor alle partners in het proces nieuwe uitdagingen zal inhouden en een open geest en een open hart vereist. Slechts met erkenning dat wij allen verkennend en grensverleggend bezig

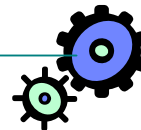
moeten zijn, kan een harmonieuze samenwerking teweegbrengen. We bewandelen een traject waar geen van de betrokken partners ervaring mee hebben en waar wij allemaal van kunnen leren. Het einddoel is het scheppen van ontwikkelingskansen en het ontwikkelen van structuren die kunnen bijdragen aan een gelukkiger Bonairiaanse gemeenschap en vruchtbare samenwerking met alle partners in het Koninkrijk.

In de voor ons liggende bestuursperiode zal de Bonairianse overheid, - politiek en ambtelijk - het overgangsproces naar een nieuw Bonaire moeten begeleiden en faciliteren. Het resultaat hiervan zal bepalen, of een nieuw Bonaire zal worden gedragen door de huidige generatie en dat de komende generaties van Bonairianen zullen kunnen genieten van een kwaliteit van leven, dat leidend zal zijn voor het Caribische deel van het Koninkrijk en niet onder zal doen voor het Nederlandse. Met andere woorden, de Bonairiaan zal zich niet hoeven te verplaatsen naar een ander deel van het Koninkrijk om deel te nemen aan een gemeenschap met een hogere levensstandaard welke gepaard gaat met een hogere kwaliteit van het leven.

Zoals reeds eerder duidelijk gesteld in het traject van staatkundige veranderingen tot nu toe, zal een nieuwe structuur geen op zichzelf staand doel kunnen en mogen zijn, maar een middel om een hoger doel te bereiken, namelijk een Bonaire met een hogere levensstandaard welke gepaard gaat met een hogere kwaliteit van leven voor alle bewoners. Een Bonaire gefundeerd op de grondbeginselen van subsidiariteit en duurzame ontwikkeling.

Kralendijk, 5 november 2007

Het Bestuurscollege van het eilandgebied Bonaire,
De Gezaghebber, de Secretaris,

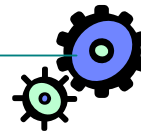
1. Inleiding

1.1 Terugblik op de ontwikkelingen die leiden naar een nieuwe staatkundige structuur en vertrekpunt voor een Nieuw Bonaire

De afgelopen jaren is op consistente en onvermoeibare wijze gewezen op het feit dat de Antillen van Vijf niet functioneerde in het voordeel van de ontwikkeling van de eilanden in het algemeen en van Bonaire in het bijzonder. De structuur van de Antillen van Vijf die ontstaan was in 1986 na het uittreden van Aruba uit het Antilliaanse staatsverband, bleek een structureel struikelblok te zijn voor de ontwikkeling van de overige vijf Antilliaanse eilanden. Die visie heeft vruchten afgeworpen en thans staat Bonaire voor een nieuw begin, dat ruimte biedt aan de Bonairiaanse bevolking om haar realistische aspiraties te verwezenlijken.

In het volgende overzicht worden een aantal cruciale momenten en belangrijke beslissingen van de afgelopen zeven jaren genoemd, die geresulteerd hebben in de slotverklaring van de Miniconferentie van 10 en 11 oktober 2006 en het Overgangsakkoord van 12 februari 2007, waarin concrete stappen zijn overeengekomen om de nieuwe staatkundige structuur die de meerderheid van de Bonairiaanse bevolking verlangt, tot stand te brengen.

Staatkundig veranderingsproces	Datum
St. Maarten kiest bij referendum voor de status van Land in het Koninkrijk der Nederlanden	23 juni 2000
De UPB bepaalt zijn positie in het document: "POSITION PAPER politieke partij UPB van Bonaire "Een keerpunt in de Staatkundige verhoudingen"	september 2002
Bonaire kiest bij referendum voor een directe band met Nederland	10 september 2004
Rapport "Nu kan het, Nu moet het"	8 oktober 2004
Het Bestuurscollege benoemt een commissie van advies terzake het traject om tot een directe band met Nederland te komen	26 januari 2005
De Eilandsraad keurt de discussienota, "Boneiru Nobo, (Avansá pa un mihó Futuro)" goed, als leidraad voor het veranderingsproces	23 september 2005
Intentieverklaring geaccordeerd met Nederland	22 oktober 2005
Start-RTC waarin besloten wordt dat het Land de Nederlandse Antillen zal worden opgeheven	26 november 2005
De drie BES-eilanden komen met Nederland overeen dat zij een "Openbaar Lichaam" zullen worden en direct onder Nederland zullen vallen (Slotverklaring Miniconferentie)	11 oktober 2006
Slotverklaring met Curaçao en St. Maarten wordt te Den Haag, door Nederland, het land Nederlandse Antillen, St. Maarten en Curaçao geaccordeerd.	2 november 2006
Eilandsraad van Curaçao verwerpt de Slotverklaring van 2 november 2006	28 november 2006
BES-eilanden, St. Maarten en het Land Nederlandse Antillen tekenen met Nederland het overgangsakkoord	12 februari 2007
Aantreden nieuw Eilandsraad en Bestuurscollege	2 juli 2007
Opzet structuur voor de strategische begeleiding van de transitiefase	augustus 2007
Behandeling bestuursprogramma in Eilandsraad	november 2007
Vervolg transitiefase	november 2007 - 14 december 2008
Datum waarop de nieuwe status in werking zal treden	15 december 2008

Het bestuurscollege kiest thans voor een nieuw fundament waarop een nieuw Bonaire kan worden opgebouwd dat perspectief biedt voor alle mensen. Dit bestuursprogramma dient als leidraad om dit fundament te helpen verwezenlijken. Het vertrekpunt van het nieuwe bestuurscollege is gebaseerd op fundamentele uitgangspunten die terug te vinden zijn in de belangrijke studies en analyses van de jaren negentig en steunt hierbij op twee fundamentele beginselen die de steunpilaren vormen van het nieuwe Bonaire. Dit zijn: het beginsel van subsidiariteit en het beginsel van duurzame ontwikkeling.

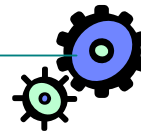
1.2. Een nieuw fundament gebaseerd op de beginselen van subsidiariteit en duurzame ontwikkeling

Van het begin af aan heeft het vorige bestuurscollege ervoor gekozen om de nieuwe band met Nederland te baseren op enkele basisprincipes. Evenals in alle moderne samenwerkingsovereenkomsten tussen landen het geval is en onder andere ook in de Europese Unie (EU) gebruikelijk is, is Bonaire ervan uitgegaan dat het zeer belangrijk is om vanaf het begin aan te geven, welke beginselen en waarden de nieuwe relatie met Nederland moeten bepalen.

In overeenstemming hiermee lezen wij in de Intentieverklaring tussen Nederland, Bonaire, Sint Eustatius en Saba inzake een directe/nieuwe band, getekend te Bonaire op 22 oktober 2005, het volgende:

- 1) *“De grondbeginselen van de directe/nieuwe band tussen Bonaire, Sint Eustatius en Saba met Nederland zijn:*
 - a. *Eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, goed bestuur, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van mensenrechten.*
 - b. *De relatie wordt verder gekenmerkt door subsidiariteit, pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit, diversiteit en gelijkwaardigheid tussen vrouwen en mannen.*
- 2) *De grondbeginselen moeten ertoe leiden dat er op de drie eilanden – in nauwe samenwerking met Nederland – een duurzame sociaal-economische ontwikkeling wordt bereikt welke gericht is op:*
 - *Een evenwichtige economische groei,*
 - *volledige werkgelegenheid,*
 - *sociale vooruitgang,*
 - *een hoog niveau van bescherming en veiligheid en*
 - *een continue zorg voor de kwaliteit van het milieu,*
 - *alsmede zorg voor het verkrijgen van investeringsmiddelen die noodzakelijk zijn voor de bevordering van die duurzame ontwikkeling.*

Dit moet leiden tot een aanvaardbaar voorzieningenniveau voor de burgers van Bonaire, Sint Eustatius en Saba”.

Het bestuurscollege heeft steeds de nadruk gelegd op twee beginselen, te weten, het beginsel van subsidiariteit en het beginsel van duurzame ontwikkeling en heeft deze twee beginselen gemaakt tot steunpilaren voor het nieuwe Bonaire.

Het beginsel van subsidiariteit

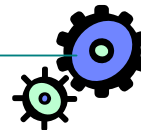
Dit beginsel houdt onder andere in dat de burger de drager moet zijn van zijn eigen ontwikkeling. Alles wat onze organisaties en instituten hier op Bonaire zelf kunnen doen, moeten zij ook zelf doen. Zodra we verlost zijn van het land de Nederlandse Antillen, is het moment aangebroken voor ons eilandelijk bestuur om nog meer nadruk te leggen op een benadering, die uitgaat van wat er onder de mensen in de wijken leeft. Om dit te bereiken, zal het bestuurscollege in deze bestuursperiode een proces in gang zetten om het bestuursbeleid nog dichter bij de mensen in de wijken te brengen. Wij zullen geleidelijk aan structuren en faciliteiten creëren die de wijken in staat zullen stellen om hun behoeftes kenbaar te maken ten einde voor elke wijk een ontwikkelingsprogramma te kunnen opstellen. Overheidsdiensten die van belang zijn om een dergelijk beleid te ondersteunen, zullen worden opgezet en geïnstrueerd om dit proces te faciliteren en waar nodig zullen multifunctionele kantoren in de wijken worden geopend. Onderwijs en vorming van jongeren en volwassenen zullen absolute prioriteit krijgen en alle wijken zullen faciliteiten krijgen voor de opvang van kinderen tussen 0-4 jaar en naschoolse opvang.

Daarnaast zullen de buurtcentra worden versterkt en worden geholpen bij het opzetten van educatieve programma's voor volwassenen. Het beginsel van subsidiariteit houdt ook in dat de burger middels maatschappelijke participatie meer en meer de verantwoordelijkheid neemt en draagt voor zijn eigen ontwikkeling. Hierbij worden burgers, als consument, niet alleen de kritische doelgroep van het overheidsbeleid, maar hebben zij ook een eigen stem in de totstandkoming van het beleid als coproductent.

Wat onze relatie met Nederland betreft, houdt dit beginsel in, dat we een beleid zullen voeren dat erop gericht is om de kwaliteit van ons overheidsapparaat constant te verbeteren. En dit op een dusdanige wijze, dat al wat de Bonairiaanse overheid moet en kan doen, ook steeds door onze eigen instanties gedaan zullen worden. Dit houdt tevens in, dat er steeds aandacht zal zijn voor de verhoging van kennis en kunde van onze mensen en van onze organisatie. Dit dient te worden gerealiseerd door middel van constante opleidingen en trainingen en waar nodig, door middel van reorganisatie van de structuren van ons ambtelijk apparaat en overige overheidsorganisaties. Programma's om Bonairianen die nu elders wonen aan te trekken, zullen worden opgezet, om op die wijze alle voor handen zijnde 'human resources' in te kunnen zetten om het Nieuwe Bonaire, waar wij allen naar verlangen, te kunnen realiseren.

Het beginsel van duurzame ontwikkeling

Dit beginsel is verankerd in de verdragen van de EU, en maakt integraal deel uit van het akkoord met Nederland. Het beginsel is gebaseerd op de overtuiging dat onze ontwikkeling ook rekening moet houden met toekomstige generaties.

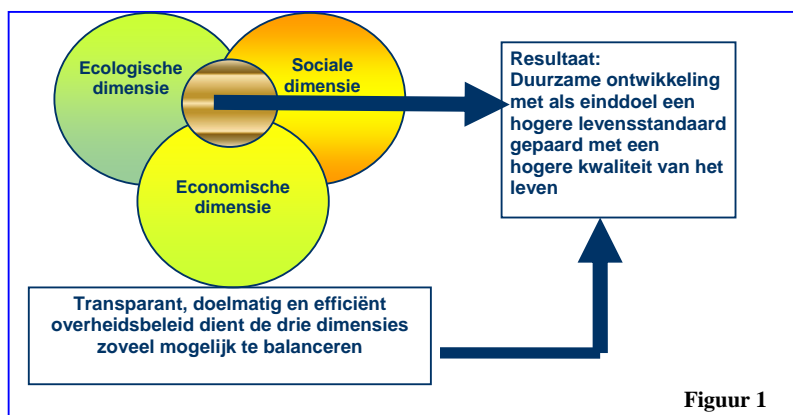
Het bestuurscollege onderkent dat dit beginsel drie dimensies heeft, te weten:

- Economische groei,
- Sociale en culturele ontwikkeling en
- Zorg voor ons milieu.

Het bestuurscollege is ervan overtuigd, dat gestreefd moet worden naar een evenwichtige benadering van deze drie dimensies. In de praktijk is dit niet altijd even gemakkelijk. Er moet voor worden gewaakt, dat niet alleen economische groei altijd de hoogste prioriteit zal krijgen, evenals het ook niet zo kan zijn, dat uitsluitend de zorg voor het milieu of de sociale zorg de hoogste prioriteit kunnen hebben.

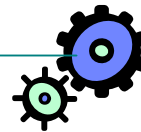
Gezamenlijk vormen deze drie de duurzame ontwikkeling die kan leiden tot een betere kwaliteit van het leven voor de huidige en toekomstige generaties. Om een zo goed mogelijk evenwicht te bereiken, zal een beleid worden gevoerd dat erop gericht is, een benadering van deze drie dimensies te stimuleren en te faciliteren. Dit vereist een openbaar bestuur en een publieke sector die transparant, doelmatig en efficiënt functioneren.

Deze integrale benadering kunnen we als volgt illustreren:

Figuur 1

Deze benadering impliceert dat programma's en projecten consistent getoetst dienen te worden op hun bijdrage aan de eerder genoemde drie dimensies.

2. Transitieperiode

De transitieperiode is de periode tot 15 december 2008, het moment waarop de nieuwe staatkundige structuur binnen het Koninkrijk ingevoerd gaat worden. In deze periode is het bestuur gericht op de overgang naar de nieuwe situatie en het nemen van die maatregelen die nodig zijn om binnen het Nederlandse staatsbestel opgenomen te worden. Een complex geheel van andere bevoegdheden en taken moet ingevoerd worden. Tegelijkertijd moet de dienstverlening aan burgers en bedrijven op orde blijven. Dat is een dubbele uitdaging voor het bestuurscollege en de ambtelijke organisatie.

In deze periode zal een nieuwe fundering gelegd moeten worden voor een nieuw Bonaire.

2.1. Een Nieuw Fundament voor een Nieuw Bonaire

2.1.1. Visie en strategische en doelen

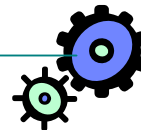
Zoals reeds vermeld, zal in de voor ons liggende bestuursperiode de Bonairianse overheid, - politiek en ambtelijk - het overgangsproces naar een Nieuw Bonaire moeten begeleiden en faciliteren.

Het resultaat hiervan zal bepalen of een nieuw Bonaire gedragen zal kunnen worden door de huidige generatie, en dat de komende generaties van Bonairianen kunnen genieten van een kwaliteit van het leven, dat leidend zal zijn voor het Caribische deel van Koninkrijk en niet onder zal doen voor het Nederlandse.

Het bestuurscollege laat zich in de komende bestuursperiode in eerste instantie leiden door de alom bekende ontwikkelingsvisie zoals kort samengevat in de slagzin: "Groei met behoud van natuur en cultuur", hetgeen onder ander. inhoudt dat:

- *ons eiland economisch op evenwichtige wijze moet groeien met respect voor ons milieu, onze cultuur en onze eigen identiteit;*
- *economische groei, echte economische vooruitgang moet inhouden voor de gehele bevolking van Bonaire;*
- *economische vooruitgang gepaard moet gaan met sociale vooruitgang en zorg voor de natuur en moet leiden tot een hoge levensstandaard gepaard met een hoge kwaliteit van het leven voor een ieder die op Bonaire woont; en dit alles in een onvoorwaardelijk veilige en rustige omgeving;*
- *de basis voor dit soort groei een goed geschoolde en gevormde bevolking moet zijn, dus gebaseerd op menselijk en sociaal kapitaal. Met andere woorden, ons volk moet niet louter bestaan uit mensen die technisch goed opgeleid zijn, maar die ook een goed ontwikkelde burgerzin en spirituele ontwikkeling hebben meegekregen, zodat zij in goede harmonie samen kunnen leven en werken ten einde gezamenlijke doelen te bereiken, waarmee zij bijdragen aan het welzijn en het algemeen belang van geheel Bonaire.*
- *groei moet gebaseerd zijn op positieve waarden – zoals vertrouwen, samenwerking, respect voor elkaar, – als leidraad in het streven naar vooruitgang.*

Deze gedachtegang is verwoord in de Strategische Nota, het Rapport "Boneiru Nobo", welk rapport door de gehele Eilandsraad van Bonaire werd goedgekeurd op

23 september 2005 en gediend heeft als leidraad voor de onderhandelingen met Nederland over de nieuwe staatkundige structuur. Om deze visie te verwezenlijken, heeft het bestuurscollege zich vier hoofddoelen gesteld voor de ontwikkeling van Bonaire. Dit zijn:

1. Een hoge levensstandaard welke gepaard gaat met een hoge kwaliteit van het leven

Dit houdt onder andere in dat het volk kan genieten van een hoge graad van materiele voorzieningen alsmede een hoge graad van rust en veiligheid, een rijke natuur, een goed verzorgde milieu en een behoorlijk niveau van gezondheidszorg, huisvesting, sociale zorg, ouderenzorg, onderwijs en vorming, recreatieve faciliteiten en sport.

2. Krachtige en bestendige economische groei

- Economische groei moet ervoor zorgen dat er werk is voor iedereen die werken wil.
- Een sluitende begroting die dient als instrument voor de opbouw van het Nieuwe Bonaire. Efficiënt en doelmatig gebruik van de Nederlandse en Europese begrotingshulp om snel de achterstanden te kunnen inhalen die ons eiland heeft opgelopen gedurende de jaren van de Antillen van Vijf.

3. Behoorlijk bestuur

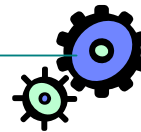
Behoorlijk bestuur houdt in, democratisch, effectief en efficiënt bestuur ten dienste van het volk, binnen een staatkundige structuur waarin het beginsel van subsidiariteit worden gerespecteerd. Dit zijn allemaal randvoorwaarden voor een overheid om de gezamenlijke visie van het volk uit te dragen en concrete inhoud te geven. In de transitiefase zal het staatkundige structuurtraject verder worden ingevuld en geconcretiseerd.

4. Gemeenschappelijke identiteit en sterke sociale cohesie

De bevolking van Bonaire hecht veel waarde aan de gedachte dat, welke benadering van ontwikkeling dan ook, deze gebaseerd moet zijn op een gemeenschappelijke identiteit en sterke sociale cohesie. Dit houdt in: goede samenwerking tussen de verschillende groepen en sectoren in onze samenleving, gebaseerd op culturele en ethische waarden en actieve deelname in de ontwikkeling van ons eiland door een ieder die op Bonaire woont.

2.1.2. Het transitieproces

Het streven is om vóór 15 december 2008, de voor de staatkundige veranderingen noodzakelijke wet- en regelgeving vast te stellen en te implementeren. Gedurende de transitieperiode zullen ook een aantal maatregelen, die zullen bijdragen aan de realisering van een gezonde startpositie, worden uitgevoerd. Deze maatregelen hebben met name betrekking op de sociaal economische ontwikkeling (het Sociaal Economisch Initiatief) (SEI), schuldsanering, betalingsachterstanden en korte termijn ondersteuning voor acute sociale- en infrastructurele projecten. Deze projecten zijn inmiddels geëntameerd en deels uitgevoerd. Het SEI is intussen door de Rijksministerraad goedgekeurd en zal in de komende maanden in uitvoering komen.

Het belangrijkste wetgevingsproduct in de transitieperiode zal de Wet Openbare Lichaam Bonaire, St. Eustatius en Saba (WolBES) zijn. Deze Nederlandse wet geeft basis aan de directe band met Nederland en regelt mogelijkerwijs de taken en bevoegdheden van het "Openbaar Lichaam Bonaire" in het Nederlandse staatsbestel.

Het bestuurcollege zal erop toezien dat Bonaire in deze wet een goede constitutionele uitgangspositie verkrijgt.

De in Bonaire geldende wettelijke regelingen zullen daar waar nodig aangepast worden. Dat kan niet binnen een jaar gerealiseerd worden en zolang regelingen nog niet zijn gewijzigd, zal voorzover nodig en mogelijk, de huidige Antilliaanse wetgeving van toepassing blijven. In overleg met Nederland worden door het bestuurscollege prioriteiten gesteld in het wetgevingstraject. Volksgezondheid, onderwijs, veiligheid en sociale zekerheid zijn hierbij de belangrijkste onderwerpen.

2.1.3. Aansturing transitieproces

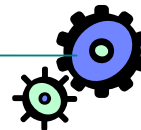
Deze werkzaamheden die op een veelvoud van bestuurlijke sectoren en terreinen moeten worden uitgevoerd, vereisen een gedegen coördinatie en afstemming. Het betreft onder andere de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van de volgende programma's, projecten en trajecten:

- Bestuurlijke/Institutionele ontwikkeling
- Financieel beheer/schuldsanering
- Onderwijsprogramma
- Rechtshandhaving
- Sociaal-economisch initiatief
- Zorgstelsel

Teneinde deze coördinatie daadkrachtig, effectief en efficiënt ter hand te nemen heeft het bestuurscollege een Strategische Aansturingteam (SAT) ingesteld, met de volgende taakstelling:

- De strategische planning, voorbereiding van de implementatie en evaluatie van alle programma's, projecten, trajecten en acties die benodigd zijn voor een zorgvuldige en zo gestroomlijnd mogelijke overgang naar de nieuwe status;
- Het onderhouden van contacten met alle, voor de uitvoering haar taak relevante diensten en organisaties, zowel binnen als buiten de overheid;
- Het periodiek (minstens 1 keer per kwartaal) rapporteren van de voortgang van de werkzaamheden aan het bestuurscollege met aanbevelingen voor de strategische bijsturing en aansturing in de komende periode.

Het SAT wordt bijgestaan door een Programmabureau. Het Programmabureau is opgericht met de bedoeling, als centraal uitvoeringsorgaan de voorbereidingen op de staatkundige vernieuwing te coördineren. Omdat in het Programmabureau de informatie en de kennis met betrekking tot het veranderingsproces samenkomen, heeft het bureau een spilfunctie in de eilandelijke overheidsorganisatie en in het

proces van overheidsvernieuwing. Het Programmabureau staat daardoor het eilandsbestuur en het SAT niet alleen terzijde als uitvoerend orgaan, maar heeft ook een informerende en adviserende functie bij de beleidsmatige keuzes die het bestuurscollege moet maken.

Een van de eerste taken van het programmabureau is het opstellen van een gedetailleerd transitieprogramma, waarin alle lopende en op te starten projecten worden opgenomen. Dit programma zal vóór het eind van dit jaar gereed zijn.

2.2. Bestuurlijke aandachtsgebieden

Om de doelen hierboven genoemd te bereiken, baseert het bestuurscollege haar beleid op het principe van duurzame ontwikkeling en het subsidiariteitsbeginsel. Ten aanzien van de duurzame ontwikkeling komen, zoals in figuur 1 is geïllustreerd, successievelijk de volgende aandachtsgebieden aan de orde:

- Economie/ Financiën/Infrastructuur;
- Sociaal en Cultureel ontwikkeling;
- Milieu en Ecologie en
- Bestuurlijke, Institutionele en wetgevende aangelegenheden.

2.2.1. Economie/Financiën/Infrastructuur

2.2.1.1. Economische groei

De economische groei op Bonaire vertoont een positieve ontwikkeling. Eén van de belangrijkste indicatoren van onze economie, het werkloosheidscijfer, toont aan, dat we de negatieve trend aan het eind van de jaren negentig en begin van dit millennium hebben weten om te buigen. Cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (Resultaten Arbeidsmarktonderzoek Bonaire 2006) tonen onder andere het volgende beeld:

Tabel 1.

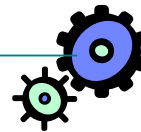
	Okt 2002	Okt 2004	Okt 2006	Okt 2007
Totale populatie	9928	10432	11793	14930
% werklozen	11.6	8.9	7.8	6%
%werklozen onder jeugd van 14-24 jaar	31.5	25.2	20.5	16%

Nog een aantal indicatoren:

- Reële economische groei: rond 3% per jaar (2006).
- Aantal aanvragen voor start nieuwe onderneming: 153 aanvragen (2006)
- Aantal verstrekte tewerkstellingsvergunningen: 775 (2006)
- Groei aantal vacatures: van 323 in 2005 naar 470 in 2006.

De groeiende belangstelling van (buitenlandse) investeerders in Bonaire maakt het aannemelijk dat deze ontwikkeling zich doorzet.

Een andere belangrijke indicator die aangeeft of een economie groeit of in crisis verkeert, is de hoeveelheid bouwactiviteiten die er plaatsvinden. Uit cijfers van

Dienst Ruimtelijk Ontwikkeling en Beheer (DROB) kan worden opgemaakt, dat er een constante groei is geweest gedurende de jaren 2003-2006. Hieronder het aantal vergunningen dat is afgegeven door DROB gedurende de jaren 2003-2006:

Tabel 2.

	2003	2004	2005	2006	2007 t/m oktober
Totaal verstrekte vergunningen	166	185	244	317	333

Waarvan voor bouw van gezinswoningen:

Tabel 3.

	2003	2004	2005	2006	2007 t/m oktober
Woningbouw	59	83	113	151	211

Bovengenoemde cijfers zijn het bewijs, dat Bonaire, ondanks een scala van tegenslagen veroorzaakt door de structurele financiële tekorten, er toch in is geslaagd de crisis het hoofd te bieden en de economie weer op gang te krijgen. Met het overgangsakkoord met Nederland, getekend op 12 februari 2007 in St. Maarten, is er een belangrijke stap vooruit gezet.

Het zogenaamde SEI, dat onderdeel is van het akkoord voornoemd, maakt het thans mogelijk om de economie een geweldige impuls te geven.

Wij citeren: *"Ter ondersteuning van de Sociaal Economische Initiatieven, zal Nederland ten behoeve van een investeringsimpuls voor Bonaire, ANG 19,5 mln. reserveren"*.

In de transitiefase zal het programma in uitvoering gebracht worden. Het SEI is opgenomen als bijlage 1 van dit bestuursprogramma.

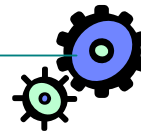
Doelstellingen

- De doelstelling van economische groei is, de werkloosheid tot een minimum terugdringen, dus naar een percentage van onder de 5%;
- De groei van onze economie blijven stimuleren, totdat een groeipercentage van 4%-5% per jaar is bereikt.

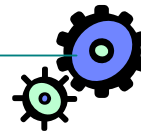
Te ondernemen acties

Om bovengenoemde doelstellingen te bereiken, zal het bestuurscollege de volgende maatregelen, ondersteund door het nodige beleid, dienen te nemen:

1. Het SEI op gecoördineerde en slagvaardige wijze in uitvoering nemen, via het programmabureau;

2. Groei in de toeristische sector blijven stimuleren. Het beleid dient gericht te zijn op het bevorderen van het ecotoerisme. Daarnaast dient de toeristische industrie zich ook te richten op het aantrekken van andere type toeristen. Gedurende de bestuursperiode die voor ons ligt, zal het aantal hotelkamers moeten stijgen tot ongeveer 1800. Binnenkort zal Divi Resorts & Hotelgroep beginnen met de bouw van een nieuw hotel op het terrein van het vroegere Sunset Beach Hotel, met een capaciteit van ongeveer 280 kamers en 70 appartementen. Tevens vinden er op dit moment onderhandelingen plaats over de bouw van een nieuw hotel op en rond de schiereilandjes in de buurt van de luchthaven. Dit hotel zal worden geëxploiteerd door een prestigieus en internationaal bekende hotelketen. Zo staan er nog een aantal projecten op stapel waar hotelkamers zullen worden gebouwd, verspreid over het hele eiland;
3. Er zal een haalbaarheidsstudie worden verricht, om te bepalen op welke wijze het beste gebruik kan worden gemaakt van de nieuwe status van Bonaire, ten einde het eiland te ontwikkelen tot een centrum van specialistische dienstverlening. Er zal ook moeten worden gekeken naar de kansen die zich zullen aandienen voor onze economie vanaf het moment dat de nieuwe band tussen Bonaire en Nederland een feit zal zijn. De introductie van een vorm van kenniseconomie behoort in dit kader tot de mogelijkheden;
4. De ontwikkeling van het kleinbedrijf is in overeenstemming met de gedachte dat, waar mogelijk, lokale krachten de economische ontwikkeling moeten dragen. Het kleinbedrijf is de ruggengraat van een dynamische en levendige economie. Het bestuurscollege zal deze sector blijven stimuleren, doch in een nieuw jasje, gericht op het ontwikkelen van producten, het geven van ondernemerschaptrainingen en het begeleiden van lokale entrepreneurs. Tegelijkertijd zal de mogelijkheid worden onderzocht om een fonds op te richten dat kapitaal kan verstrekken middels deelneming in beginnende bedrijven of bedrijven die willen uitbreiden. Voorts kan nog worden vermeld, dat de nieuwe relatie met Nederland met zich meebrengt, dat verschillende kleinbedrijfstimulerende programma's die thans uitsluitend voor kleine bedrijven in Nederland gelden, straks ook voor het Bonairiaanse kleinbedrijf van toepassing zullen zijn;
5. Verbeteren van de dynamiek in de economie zodat meer variëteit van producten tegen een betere prijs/kwaliteit verhouding voor de consumenten beschikbaar komt;
6. Verbeteren van efficiëntie in de nutsbedrijven in de zin van lagere tarieven;
7. Het verhogen van de participatiegraad van de Bonairiaanse bevolking;
8. Het verhogen van de kwaliteit van de beroepsbevolking door het aantrekken van hoger opgeleide arbeidskrachten en het stimuleren van de terugkeer van Bonairianen die zich nu in het buitenland hebben gevestigd;
9. Het introduceren van een spreidingsbeleid, wanneer het gaat om de vestiging van bedrijven, ter versterking van de economische activiteiten in de wijken;
10. Het bevorderen van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen bij commerciële, en niet commerciële bedrijven en organisaties ter ondersteuning van het beginsel van duurzame ontwikkeling;

11. Het introduceren van een Model voor duurzame economische Ontwikkeling.

Conform beleidsmaatregel 8, zal het bestuurscollege een plan neerleggen om een band te scheppen met de landskinderen die momenteel in het buitenland studeren, opdat zij structureel op de hoogte gehouden kunnen worden van de ontwikkeling op de gebieden Economie en Arbeid van hun geboorte-eiland. Het doel hiervan is om de noodzaak van hun terugkeer duidelijk neer te leggen in het vooruitzicht dat zij op die keuze zullen maken.

Een overzicht van het aantal lokale studenten en waar zij studeren.

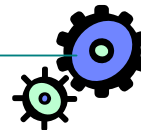
Tabel 4.

Niveau	Aruba			Curaçao			Bonaire	Nederland	Totaal
	MBO	HBO/ WO	VWO	MBO	HBO	VWO/ HAVO	MBO	WO/HBO/ MBO	
Studenten per									
1-8-2004	28	1	4	35	6	4	52	14	144
31-12-2004	28	0	4	33	6	4	52	14	141
1-6-2005	24	0	4	28	3	4	42	13	118
1-8-2005	42	1	4	68	14	4	69	30	232
20-9-2005	41	1	4	66	14	4 (VWO)	60	30	220
23-2-2006	38	1	4	64	14	4 (VWO)	52	28	205
31-7-2006	32	0	1	44	14	4 (VWO)	35	28	158
1-10-2006	42	4	1	103	22	6 (VWO)	90	45	310
31-7-2007	28	1	0	71	20	4 (VWO)	48	44	216
1-10-2007	35	3	0	111	38	4 (VWO)	104	57	352

Deze cijfers behelzen echter niet alle studenten. In de periode 1995 tot en met 2004 zijn er een behoorlijk aantal studenten naar Nederland vertrokken. Ook deze studenten dienen de weg naar huis terug te vinden.

De ontwikkelingen en beleidsmaatregelen zoals voornoemd dienen in de juiste banen geleid te worden. Het is een enorme uitdaging, een uitdaging dat voor Bonaire ongekend is. Zo zal er in het komende twee jaar via diverse Europese fondsen, particuliere investeringen en het SEI ongeveer ANG 400 mln. in Bonaire worden geïnvesteerd.

Het bestuurscollege is zich bewust van de enorme uitdaging die dit met zich meebrengt en staat klaar om deze uitdaging aan te gaan.

2.2.1.2. Stabiele Overheidsfinanciën

Binnen het kader van de directe band met Nederland, zal Bonaire in snel tempo moeten groeien naar een gezonde financiële situatie. Waar tot dusver Bonaire nooit in staat was om op eigen kracht tot een sluitende begroting te komen, wordt zij de kans geboden om nu planmatig naar de gewenste stabiele situatie te groeien.

In de onderhandelingen met Nederland heeft het Eilandgebied aangegeven, dat zij niet in staat is om in één keer van een begrotingstekort van ANG. 50 miljoen over te stappen naar een sluitende begroting.

Mede als resultaat van diverse inspanningen is overeengekomen dat Bonaire na een overgangstermijn van drie jaar tot een sluitende begroting dient te komen. Een en ander is in de reeds in werking getreden Algemene Maatregel van Rijksbestuur (AMvRB) op het financiële toezicht BES vastgelegd. Dit betekent dat Bonaire uiterlijk 2011 een sluitende begroting moet presenteren. Het uit de in werking getreden AMvRB ingestelde College van financieel toezicht (Cft) zal de eilandbegroting op de voornoemde criterium toetsen.

Om te komen tot een sluitende begroting heeft het bestuurscollege een dekkingsplan opgesteld dat wij in hoofdstuk 3 van dit programma presenteren.

Ter mogelijke realisering van een begrotingsevenwicht dienen in aanzienlijke mate de schuldsanering aan het Land (ANG. 102 miljoen), de overname van de betalingsachterstanden (ANG. 55 miljoen) en de uitvoering van het SEI (ANG. 19 miljoen).

Om te kunnen voldoen aan de criteria van financieel toezicht, heeft afdeling Financiën van het eilandgebied Bonaire een verbeterplan opgesteld. Met ondersteuning van Nederland zal het bestuurscollege het financiële beheer in korte tijd op orde brengen.

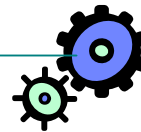
Dit zal onder andere geschieden door investering in kwalitatief goed personeel, een gebalanceerd opleidingsprogramma en aanschaf van nieuw financiële software.

Dit heeft tot gevolg dat het bestuurscollege in staat zal zijn om de Eilandsraad en het Cft, periodiek te voorzien van tussenrapportages over de begrotingsrealisatie alsmede binnen drie maanden na afloop van het jaar, een jaarrekening te presenteren.

De begroting wordt hiermee een dynamisch besturingsinstrument, dat aan de hand van begrotingswijziging, regelmatig zal worden bijgesteld. De puur financiële begroting zal zich vervolgens meer gaan ontwikkelen tot een prestatiebegroting.

2.2.1.3. Nieuwe Belastingstructuur

De BES-eilanden zijn thans in overleg met Nederland over de invoering van een nieuwe belastingstructuur. Wat betreft de inhoud van genoemde belastingstructuur staan de BES-eilanden een fiscaal stelsel voor, dat hen in staat zal stellen ten volle te voldoen aan hun verantwoordelijkheid voor een duurzame sociaal-economische ontwikkeling op de eilanden. Zij nemen hierbij als uitgangspunten:

- Een fiscaal stelsel ten dienste van de duurzame ontwikkeling van de BES-eilanden;
- Een passende positie binnen de EU met behoud van fiscale bijzonderheden;
- Gezamenlijke actie binnen de EU;
- Respect voor bestaande internationale en Europese normen;
- Gelijktijdige besluitvorming en implementatie op verschillende niveaus;
- Aandacht voor de nodige overgangsregelingen;
- Geen maatregelen zonder volledige aanspraak op de voordelen;
- Mogelijkheid om zelfstandig, onderhandelingsdelegaties samen te stellen.

2.2.1.4. Nieuwe Munteenheid

De toekomstige nieuwe staatkundige structuur voor Bonaire St. Eustatius en Saba heeft tot gevolg, dat er wijzigingen zullen komen in de officiële valuta en het monetaire- en bancaire toezicht. Bij de valutakeuze zal in ieder geval aandacht worden besteed aan de economische gevolgen, met name voor de toeristische sector en voor de handel. Op korte termijn zal een onderzoek plaatsvinden om te komen tot de voor Bonaire meest adequate keuzes.

Dit betekent dat het eiland Bonaire de oude vertrouwde Antilliaanse Gulden loslaat - oftewel de Antilliaanse Gulden houdt op te bestaan na de ontmanteling van het land de Nederlandse Antillen - en dat er gekozen dient te worden tussen de Amerikaanse Dollar of de Euro.

2.2.1.5. Infrastructuur

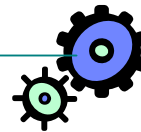
Overheid N.V.'s

Het is de taak van de Overheidsvennootschappen (ONV's), zoals daar onder andere zijn het Water- en Electriciteitsbedrijf Bonaire (WEB), Telefonía di Boneiru (TELBO), Servizio di Limpiesa Boneiru (SELIBON), Bonaire Overheidsgebouwen (BOG) en Bonaire International Airport (BIA), om de voorwaarden te scheppen met name op gebied van de fysieke infrastructuur, om de duurzame ontwikkeling van het eiland te faciliteren.

Voorgaande bestuurscolleges hebben hiervoor reeds een basisopdracht gedefinieerd. Uitgangspunt is dat de ONV's het mogelijk moeten maken dat de laatste technologie c.q. standaard van dienstverlening op Bonaire voorhanden/verkrijgbaar is, tegen een competitieve prijs.

Bonaire heeft midden jaren negentig er voor gekozen om haar ONV's te organiseren in een holdingstructuur, waarbij de aandelen van een aantal werkmaatschappijen van de overheid werden ondergebracht bij de Bonaire Holding Maatschappij (BHM). In eerste instantie leidde dit niet tot de gewenste resultaten. Pas na het doorvoeren van een reorganisatie bij de BHM in 2005, zijn de resultaten de laatste jaren zeer bemoedigend.

De BHM heeft de onder haar vallende ONV's inmiddels gereorganiseerd en op een strategische route gezet die op relatieve korte termijn geleid heeft of zal leiden tot het voldoen aan bovengenoemde opdracht.

Derhalve heeft het bestuurscollege besloten om niet alleen meer ONV's, met name BIA, Oil Trading Bonaire (OTB) bij BHM onder te brengen, maar om BHM ook in te gaan zetten voor de verdere ontwikkeling van het eiland. Een aantal nieuwe ONV's staan reeds in de steigers zoals de Bonaire Ports Authority (privatisering van de haven), Bonaire Development Agency en Regulatory Board Bonaire.

Tenslotte moet nog vermeld worden dat de staatkundige hervorming ook van directe invloed is op de ONV's. Niet alleen is het aannemelijk dat de Nederlandse regelgeving op verschillende terreinen uiteindelijk geheel of gedeeltelijk van toepassing zal zijn op Bonaire en dus de ONV's ieder op hun gebied. Bovendien moeten de ONV's direct inspelen op met name de gevolgen van de staatskundige hervorming voor de druk op de infrastructuur. Derhalve wordt de BHM als lid van het Strategische Aansturingsteam (SAT) direct betrokken bij het transitieproces.

Naast het bovenvermelde, staan in de komende bestuursperiode de volgende concrete zaken op de agenda van de ONV's:

Water- en energie voorziening

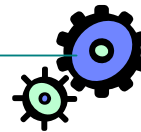
Op het gebied van de energievoorziening heeft Bonaire een heel voornamelijk stap genomen richting 100% duurzaamheid. Naar het zich laat aanzien, zal Bonaire eind 2009 beschikken over een unieke elektriciteitsvoorziening, die volledig op wind en biodiesel zal draaien. Echter, het bestuurscollege streeft ernaar duurzaamheid veel verder door te voeren. Op de allereerste plaats zal ze WEB instrueren om te voorzien in extra elektriciteitsbehoefte, die voort gaat komen uit de economische groei, door meer alternatieve energiebronnen zoals zonne-energie, zeewaterkoeling en elektriciteitsproductie door vuilverbranding. Vervolgens is het bestuurscollege van plan om de verduurzaming in energie- en watervoorziening en vuilverwerking tot op het niveau van elk individueel huishouden door te voeren. WEB zal dit proces moeten trekken.

Te ondernemen acties WEB

- het afmaken van het Biodiesel/windenergieproject (projectgrootte ANG. 90 miljoen, commerciële financiering);
- het uitvoeren van het rioleringsproject (projectgrootte ANG. 45 miljoen, financiering EU);
- het opstarten van nieuwe alternatieve energieopwekkingstechnologieën (zoals vuilverbranding, zonne-energie en zeewaterkoeling);
- het saneren en uitbreiden van het elektriciteit- en waternet (ANG. 45 miljoen, financiering WEB);
- het trekken van het proces van verduurzaming tot op huishoudenniveau.

Vuilverwerking

Het vuilverwerkingsbedrijf SELIBON is onlangs gereorganiseerd en heeft op dit moment een positieve exploitatie. Het is zaak deze lijn nu vast te houden, ook als moeilijke problemen zoals de stortplaats op Lagoen opgelost moeten worden. De

oplossing van het probleem van de stortplaats ligt in het sorteren en deels verbranden van het vuil. Door tijdens de verbranding, in samenwerking met WEB, elektriciteit op te wekken, kan een en ander wellicht kosteneffectief uitgevoerd worden.

Te ondernemen acties SELIBON

- positieve exploitatie houden;
- oplossen van het vuilverwerkingvraagstuk c.q. het probleem van de stortplaats op Lagoen.

Telecommunicatie

Op het gebied van telecommunicatie heeft Bonaire de laatste jaren grote sprongen gemaakt, niet in de laatste plaats door strategische keuze gemaakt door TELBO. Om de laatste technologie tegen een competitieve prijs voor Bonaire beschikbaar te maken, heeft TELBO besloten om zwaar te investeren in een overvloed aan hoge capaciteitverbinding met de buitenwereld (extra glasvezelkabel naar Curaçao), een hoge capaciteit breedbandnetwerk (ADSL 2+ met verglazing van de back bone) en breedband services. Dit heeft ondermeer tot gevolg, dat eind 2007 het publiek een volledig 'triple-play' (bellen, Internet en TV via 1 breedband verbinding) kan gaan worden aangeboden.

In de visie van het Bestuurscollege is het van primordiaal belang dat elk huishouden op Bonaire op zo kort mogelijke termijn een hoge snelheid verbinding krijgt, zodat de hele gemeenschap toegang krijgt tot de vele informatiebronnen op het net.

Te ondernemen acties TELBO

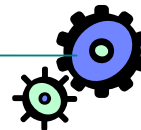
- in gebruik nemen van een nieuwe glasvezelkabel naar Curaçao (projectgrootte ANG. 9 miljoen, financiering TELBO);
- het afmaken van het IPTV project;
- het brengen van een hoge snelheid verbinding in elk huis op Bonaire.

Lucht- en zeehaven

De luchthaven Flamingo en de zeehavens spelen een cruciale rol in de af- en aanvoer van personen en goederen van en naar Bonaire. Derhalve dienen beiden optimaal te functioneren. In het geval van Luchthaven Flamingo betekent dit, dat de luchthaven moet blijven voldoen aan internationale normen en dat bovendien de luchthaven als bedrijf kan bestaan c.q. een positieve exploitatie heeft. In het geval van de zeehavens is er naast een relatief uitvoerig investeringsprogramma, ook een meer zakelijk management nodig. Derhalve heeft het voorgaande bestuurscollege reeds besloten dat de zeehavens geprivatiseerd dienen te worden.

Te ondernemen acties BIA

- financieel saneren en herstructureren;
- werken aan een structureel positieve exploitatie;
- onderhouden, verstevigen en wellicht uitbreiden landingsbaan (projectgrootte ANG. 17 miljoen, financiering nog niet voorhanden).

Te ondernemen acties Bonaire Port Authority

- privatiseren van de zeehavens;
- realiseren van een positieve exploitatie;
- bouwen van nieuwe zeehavenfaciliteiten.

Regulatory Board Bonaire

Het oprichten van een Regulatory Board is noodzakelijk, aangezien de markt na het wegvallen van het Land de Nederlandse Antillen, een onpartijdige instantie nodig heeft, die bepaalde zaken reguleert. Met name in de water- en elektriciteitsvoorziening (in de toekomst één grote producent van elektriciteit, meerdere particuliere opwekkers voor eigen gebruik, één producent van water en meerdere particuliere instellingen die eigen water maken en één distributeur (WEB) van water en elektriciteit) en de telecommunicatie (één aanbieder vaste lijnen, drie mobiele aanbieders, twee internetaanbieders) vragen om regulering. De taken die de Regulatory Board Bonaire moet gaan uitvoeren, zijn nu nog voornamelijk des Lands. Derhalve zullen deze overgedragen moeten worden aan het Eilandgebied. De BHM zal de Regulatory Board opzetten maar niet bemannen c.q. managen. De financiering van de Regulatory Board zal dienen te komen uit concessie- en licentieverheffingen.

Te ondernemen acties Regulatory Board Bonaire

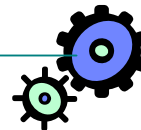
- overdragen taken van Land aan het Eilandgebied;
- scheppen van juridisch kader Regulatory Board;
- oprichten;
- bemannen.

Wegennet

Voor wat betreft de wegeninfrastructuur heeft het vorige bestuurscollege in het afgelopen vier jaar een aantal projecten uitgevoerd om de wegeninfrastructuur te verbeteren. Deze projecten zijn gefinancierd door het in 2004 opgerichte Stichting Wegenfonds, Reda Sosial en USONA.

Het betreft onder andere de volgende projecten: renovatie Kaya Korona fase 1 en 2, renovatie Kaya Betico Croes, Renovatie Kaya Soeur Bartola, verbeteren (verharden) wegen in woonwijken, vervangen/aanleg aantal duikers, aanbrengen hemelwaterriolering op diverse plaatsen en de renovatie van de J.A. Abraham Boulevard (nu in uitvoering).

Tevens zijn er de afgelopen jaren op diverse locaties reparaties uitgevoerd aan het wegdek. De onderhoudstoestand van bestaande verharde (hoofd)wegen is op dit moment zeer slecht. De meeste verharde wegen vertonen ernstige scheurvorming en verzakkingen. Dit is vooral te wijten aan achterstallig onderhoud in combinatie met de jaarlijkse regenval. Om de wegen weer in een redelijk tot goede staat te brengen, dienen de volgende maatregelen te worden uitgevoerd in het komende vier jaar (in volgorde van prioriteit):

Renovatie van de hoofdwegen (asfalt en beton)

Ca. 70 km hoofdwegen (inclusief de weg naar Rincon) dienen te worden gerenoveerd. Dit kan uiteenlopen van het alleen aanbrengen van een nieuwe asfaltlaag tot het compleet vernieuwen van het wegdek (fundering en verharding). Tevens dienen er langs diverse wegen voetpaden te worden aangelegd. Dit ter verbetering van de veiligheid van de voetgangers.

Afwatering

Door het in slechte staat verkeren of het ontbreken van hemelwaterafvoer, dienen duikers, labado's, rooien, riolering en waterbergingsgebieden te worden gerenoveerd cq. te worden aangelegd.

Verharden zandwegen in woonwijken

Het aanbrengen van asfalt- en of betonwegen in woonwijken om de stofoverlast en onbegaanbare wegen tijdens de regenperiode tegen te gaan.

Maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid

Om de verkeersveiligheid en doorstroming te verbeteren dienen er een aantal rotondes te worden aangebracht op gevaarlijke kruispunten.

Tevens dient er deugdelijke wegmarkering en bebording te worden aangebracht. De nieuwe verkeersverordening zal ook moeten worden geïmplementeerd.

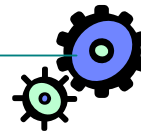
2.2.2. Sociale- en culturele ontwikkeling

Een optimale sociaal/culturele ontwikkeling van onze mensen moet het belangrijkste winstpunt zijn van de duurzame ontwikkeling van Bonaire. Het menselijke potentieel is de motor achter elke ontwikkeling en economische groei in elke samenleving. Duurzame ontwikkeling moet de middelen opleveren en de weg openen voor alle burgers om hun capaciteiten en potentieel, maximaal te kunnen ontplooiën. Wij onderscheiden twee aspecten in deze ontwikkeling, die een soort tweelingbroers van elkaar zijn. Eén is de ontwikkeling van het menselijk kapitaal. Dit is de permanente ontwikkeling van de technische en professionele capaciteiten van onze mensen. De andere heeft betrekking op de ontwikkeling van het sociale en spirituele kapitaal van onze mensen. Dit heeft betrekking op de ontwikkeling van capaciteiten en bekwaamheden die onze mensen in staat stellen om samen te kunnen werken ten einde gemeenschappelijke doelen te bereiken voor gezinnen, instituten, wijken en de gemeenschap. Zonder sociaal en spiritueel kapitaal, blijft het moeilijk om een harmonieuze en leefbare gemeenschap te creëren, waarin wederzijds respect en vertrouwen in elkaar de basis van ons gedrag vormen. Zonder deze combinatie (respect en vertrouwen) is het heel moeilijk om een gemeenschap in stand te houden die naast materiële vooruitgang ook sociale cohesie en harmonie kent, hetgeen noodzakelijk is om een hoog welzijnsniveau te bereiken.

Uitgaande van het subsidiariteitsbeginsel, zal in de transitiefase een aanvang gemaakt worden met de geleidelijke introductie van een wijkgerichte aanpak.

2.2.2.1. Onderwijs, Vorming en Jeugdzorg

Hoge kwaliteit van onderwijs en vorming is de belangrijkste randvoorwaarde voor de vorming van een Bonairiaanse gemeenschap, die de voordelen kan genieten van

een goed ontwikkeld menselijk en sociaal kapitaal. Goed opgeleide en in alle opzichten goed gevormde burgers, zowel sociaal als spiritueel, is een absolute voorwaarde voor de creatie van een goed ontwikkelde samenleving met een hoog welzijnsniveau. Om dit te bereiken verdelen we onderwijs in:

- voorschoolse educatie
- funderend onderwijs (FO)
- beroepsonderwijs
- havo/vwo
- volwassen onderwijs

Voorschoolse educatie

Het is wetenschappelijk bewezen, dat de leeftijd tot vier jaar van fundamenteel belang is voor de verdere ontwikkeling van het kind. Voorschoolse educatie is dan ook een van de belangrijke vormen van onderwijs die in alle wijken zal worden ingevoerd ter voorkoming dat kinderen het onderwijssysteem met achterstand instromen.

Doelstelling

Het verhogen van de kwaliteit van de opvang in kinderdagverblijven en van de deelname van kinderen van 0 tot 4 jaar uit achterstandswijken

Te ondernemen acties

- Het doorvoeren van een eilandverordening;
- Training in competentieontwikkeling van directies en crècheleidsters;
- Het programma voor 3 jarigen laten aansluiten op FO.

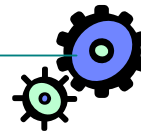
Funderend Onderwijs

Doelstelling

Gelijke ontplooiingskansen bieden aan alle leerlingen van 4 tot en met 15 jaar, ongeacht hun achtergrond, zodat ze optimaal maatschappelijk kunnen participeren en zodat ze kunnen doorstromen naar de hoogst mogelijke vorm van voortgezet onderwijs.

Te ondernemen acties

- Verdere invoering van het FO;
- Afronding van het schoolmodel Skol di Bario;
- Verdere invoering van het Papiamentu als instructietaal;
- Versterking van het Nederlands als eerste doeltaal en versterking van de andere vreemde talen (Spaans en Engels);
- Vaststellen van een eilandelijk taalbeleid;
- Verdere opzet en implementatie van een kwaliteitszorgsysteem;
- Accent op ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid;
- Afronding van de scholing voor leerkrachten;

- Afronding managementbevoegdheid voor schoolleiders;
- Invoering van ICT in het onderwijs;
- Afronding van infrastructuuraanpassing.

Beroepsonderwijs

Doelstelling

Het zorgdragen voor de persoonlijke ontplooiing van jongeren en volwassenen en het kwalificeren van beroepen en functies op de arbeidsmarkt, met het oog op een blijvende inzetbaarheid. Tevens wordt ook een basis gelegd voor het verder kunnen leren in een traject van long-life learning.

Te ondernemen acties

- Het instellen van een werkgroep ten behoeve van het oplossen van aansluitingsvraagstukken en het aanpassen van vakleerplannen;
- Het instellen van een werkgroep voor het verrichten van onderzoek;
- Opleiding van leermeesters;
- Ondersteuning bij het vaststellen en implementeren van eindtermen;
- Opstellen van een plan van aanpak voor het formuleren en uitvoeren van het taalbeleid en ondersteuning hierbij;
- Inrichten van talenpractica en aanschaf software;
- Begeleiding bij ontwikkeling en uitvoering interne kwaliteitszorgsysteem;
- Managementondersteuning;
- Teambuildingactiviteiten;
- Competentieontwikkeling docenten;
- Benodigde leermiddelen en inventaris aanschaffen;
- Aanpassing en vervolg uitvoering van het Masterplan SGB;
- Oprichting van een ouderparticipatie;
- Leerlingbegeleiding.

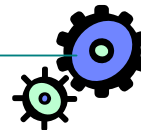
Havo/Vwo

Doelstelling

Aansluiten op de basisvorming (het Funderend Onderwijs) en op de verschillen tussen leerlingen wat betreft cognitieve vaardigheden door het aanbieden van alle diplomagerichte profielen en het afleveren van gediplomeerden die door kunnen stromen naar vormen van hoger onderwijs.

Te ondernemen acties

- Training van pedagogisch/didactisch handelen;
- Ontwikkelen van een programma voor toetsing en afsluiting voor aardrijkskunde, geschiedenis, informatica, algemene sociale wetenschappen, CAV en Papiamentu;

- Aanschaf software;
- Inrichten van faciliteit talenpracticum;
- Leerlingvolgsysteem opzetten;
- Cursus management en organisatie.

Volwassen educatie

Wat betreft volwassenenonderwijs moet worden meegegaan met de ontwikkeling op dit gebied en moet worden gekeken of onderwijs en vorming voor volwassenen op Bonaire kan worden versterkt en uitgebreid. Met behulp van moderne telecommunicatietechnologie openen zich ook op het terrein van onderwijs en vorming voor volwassenen nieuwe mogelijkheden. Bonaire beschikt over één opleidingsinstituut voor volwassenen, die in de toekomst opleiding moet bieden aan elk volwassene die zich verder wil scholen.

Te ondernemen actie

Dit opleidingsinstituut beschikt over haar eigen gebouw met leslokalen.

Het bestuurscollege staat ook achter de opzet van een meer integraal systeem voor de opvang van jongeren die op een of andere manier uit de boot zijn gevallen. Voor de jongeren in de leeftijd van 16 tot en met 24 jaar, die ingezetene zijn van de Nederlandse Antillen en die niet beschikken over ten minste een opleidingsniveau van assistent-beroepsbeoefenaar is de Sociale Vormingsplicht (SVP). Nederland, het Land de Nederlandse Antillen en het eilandgebied Bonaire zelf, dragen bij in dit project. Door de op handen zijnde opsplitsing van de Nederlandse Antillen dient elk eiland haar eigen dossier in te dienen voor fase 2 die april 2008 ingaat. Het beschikbaar zijn van voldoende financiën en vooral het kunnen beschikken over de nodige middelen is een zeer belangrijke voorwaarde. De continuering van de financiering voor SVP dient structureel te zijn en niet op projectmatige basis plaats te vinden.

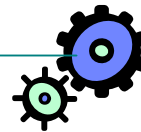
Te ondernemen actie

Een besluit met betrekking tot het integreren van het programma SVP in het eilandelijke programma.

De hierboven genoemde vernieuwingstrajecten in het basis- en voortgezet onderwijs zullen dus verder hun beloop hebben. Om dit te realiseren, maar ook om andere aspecten van onderwijs te kunnen begeleiden, is het nodig om de Dienst Educatie en Cultuur (DEC) te versterken. Daarom ook is er de Institutionele en Organisatorische Versterking (IOV), die door Nederland gefinancierd wordt. De IOV zal DEC versterken op het terrein van onderwijsbeleid en management, wet- en regelgeving en kwaliteitsbewaking en statistische informatievoorziening.

Te ondernemen acties

- Deskundigheidsbevordering;
- Inhuren van juridische en financiële expertise.

Onderwijs behelst drie aspecten die goed geregeld moeten worden en in harmonie met elkaar moeten functioneren. Deze drie aspecten zijn: a) onderwijstechnisch, b) organisatorisch en c) financieel. Als deze drie factoren niet goed geregeld en op elkaar afgestemd zijn, ontstaan er allerlei problemen in het onderwijs en dit kan een ernstige bedreiging vormen voor de doelen, die wij met onderwijs en vorming willen bereiken. In het vernieuwingstraject van het onderwijs ziet het bestuurscollege, dat er veel meer aandacht moet worden besteed aan de organisatorische- en financiële aspecten, onder andere wat betreft het menselijk kapitaal (het aantal goed opgeleide leerkrachten). Het bestuurscollege gaat er van uit dat Bonaire er zelf niet toe in staat is om te kunnen voorzien in het benodigde totaalpakket aan onderwijs en vorming dat ideaal is voor het eiland. Het bestuurscollege heeft dan ook in het kader van de onderhandelingen met Nederland uitdrukkelijk uitgelegd dat onze kinderen dezelfde onderwijs- en vormingsmogelijkheden moeten kunnen krijgen als kinderen in Nederland. Met Nederland als partner acht het bestuurscollege het realistisch dat een ideale onderwijs- en vormings situatie kan worden gecreëerd.

Het eilandgebied Bonaire kampt met een personeelstekort op zowel beleidsniveau als uitvoerend niveau. Door de kleinschaligheid heeft het eiland decennia lang met name het gedeelte van de bevolking die verder wilde studeren, jaarlijks vaarwel moeten zeggen, omdat de mogelijkheden voor verdere studie op middelbaar, hoger en wetenschappelijk onderwijs niet op het eiland aanwezig zijn. Deze gedwongen exodus heeft natuurlijk gevolgen voor de verdere ontwikkeling van het eiland door de braindrain die hierdoor tot stand komt omdat het merendeel van onze afgestudeerden niet meer op het eiland terug komen om te werken of een eigen zaak te beginnen.

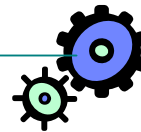
Maar deze exodus van jongeren heeft ook tot gevolg dat de ontwikkeling van onze samenleving ontbeert aan dynamisch en jong intellect, dat steeds alert en waar nodig protesterend een grote innoverende invloed heeft. Het hoger onderwijs moet zorgdragen voor voldoende lokaal kader, die in staat is een continue bijdrage te leveren aan de duurzame ontwikkeling van ons eiland.

De Universiteit van de Nederlandse Antillen (UNA) is benaderd om een actievere rol te spelen om in de behoeften van het eiland te kunnen voorzien. De UNA verzorgt nu de Tweedegraads Opleiding leerkrachten Papiamentu en de Leerkrachten Opleiding Funderend Onderwijs op Bonaire.

Het eilandgebied Bonaire wil door middel van een samenwerkingsverband met de UNA het studeren op het eigen eiland bevorderen met de mogelijkheid voor stages buiten de eilandgrenzen. Ook samenwerking met Nederlandse universiteiten zal zoveel mogelijk worden bevorderd, waarbij 'distance learning' een belangrijke optie is gebruikmakend van de telecommunicatiefaciliteiten op het eiland.

Te ondernemen acties

- goede samenwerking met UNA en Nederlandse universiteiten bevorderen;
- uitbreiding van secundair, hoger en universitair onderwijs.

2.2.2.2. Gezondheidszorg

De sector gezondheidszorg vormt een belangrijk deel van de sociale sector en is van eminent belang voor de duurzame ontwikkeling van Nieuw Bonaire. Middels de gezondheidssector wordt een bijdrage geleverd aan één van de basisbehoeften van onze gemeenschap, namelijk een gezonde burger. Daarnaast biedt de sector werkgelegenheid aan een groot aantal mensen. Het bestuurscollege heeft deze sector dan ook aangemerkt als één van de sectoren (samen met onderwijs, veiligheid en sociale zekerheid) waar met grote slagvaardigheid moet worden gewerkt, om aan te sluiten bij het Nederlandse systeem. Een van de hoofddoelstellingen van het onderhavige programma is het streven naar een zo hoog mogelijke levensstandaard welke gepaard gaat met een hogere kwaliteit van het leven. Teneinde hier inhoud aan te geven, zal het bestuurscollege zich inzetten voor een zo hoog mogelijke gezondheidszorgniveau.

Prioriteiten met betrekking tot de gezondheidszorg

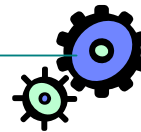
Het bestuurscollege zal in de komende bestuursperiode speciale aandacht richten op zowel de curatieve- als de preventieve zorg.

Maatregelen gericht op het optimaliseren van de curatieve zorg

1. Versterken en uitbreiden van de specialistische zorg op Bonaire;
2. Opzetten van dagbehandeling en ontwikkelen van een dialysecentrum op Bonaire;
3. Het upgraden van het San Francisco Hospitaal;
4. Uitvoeren van interventieprogramma's gericht op het beheersen van de toenemende chronische ziekten, die de kosten opdrijven. Hierbij wordt prioriteit gegeven aan overgewicht, diabetes, hypertensie, hart- en nieraandoeningen, depressies en chronische pijnen;
5. Versterken van de geestelijke gezondheidszorg, waarbij de noden van de patiëntenpopulatie vanuit multidisciplinair perspectief zullen worden benaderd en de psychiatrische zorg gegarandeerd is. Tevens is het noodzakelijk dat een vertrouwensarts wordt aangesteld;
6. Versterken van de medische inbreng bij het beheersen van besmettelijke ziekten, inclusief HIV en overige seksueel overdraagbare aandoeningen en de controle van alle (legale) prostituees.

Maatregelen gericht op het optimaliseren van de preventieve zorg

1. Het starten van intensieve preventieprogramma's om nieraandoeningen te voorkomen;
2. Het uitbreiden van de basisvoorzieningen en het opzetten van multifunctionele gezondheidscentra;
3. In het kader van de armoedebestrijding zal speciale aandacht worden besteed aan de relatie van de chronische ziekten met de sociaal-economische klassenverschillen, zoals uit het onderzoek, "Kon Salú Bonaire Ta?", is gebleken;

4. Versterken en uitbouw van de jeugdgezondheidszorg, waarbij het medisch screenen, uitbouw schoolzorg en het bereiken en in standhouden van een maximale vaccinatiegraad is gewaarborgd;
5. Opzetten van de bedrijfsgeneeskundige zorg in samenwerking met ARBO-Consult, waarbij de relatie tussen gezondheid, werkomgeving en productiviteit centraal zullen staan.

Organisatie van de Gezondheidszorg

De Eerstelijnszorg

Een sterke eerstelijnszorg is voor Bonaire een onmisbare pijler van een doelmatige gezondheidszorg. Met een adequate eerstelijnszorg beoogt het bestuurscollege het welzijn van de burgers te bevorderen, middels het opzetten van faciliteiten die niet via de huisarts toegankelijk zijn, maar die wel wezenlijk bijdragen aan het verhogen van het gevoel van welzijn. Een beter gebruik van de voorzieningen in de eerstelijns gezondheidszorg heeft mede als resultaat, dat de burger minder gebruik hoeft te maken van huisartsen.

Voor het realiseren van een sterke eerstelijnszorg en om het kwaliteitsbeleid van het bestuurscollege uit te voeren, worden verschillende opties onderzocht om de uitvoerende zorggebieden in de eerstelijnszorg die hiervoor in aanmerking komen, buiten de overheid te plaatsen. Zo wordt de optie onderzocht om Fundashon Mariadal te belasten met het beheer van, het versterken en het verbreden van de volgende zorggebieden:

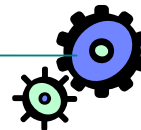
1. Interventieprogramma's voor chronische ziekten;
2. Geestelijke gezondheidszorg;
3. Jeugdgezondheidszorg.

Fundashon Mariadal krijgt een centrale rol toebedeeld als transmurale instituut en als coördinator van de gehele zorgketen. De huisarts moet ook in deze situatie gaan functioneren als poortwachter voor de specialistische zorg en moet voorkomen dat onnodige (kostbare) medische zorg wordt verleend.

Specialistische zorg

Het bestuurscollege streeft ernaar dat de specialistische zorg zoveel mogelijk op Bonaire zelf aanwezig is. Momenteel komen er ruim 20 verschillende specialisten uit Curaçao regelmatig voor enige dagdelen naar Bonaire. Dialysepatiënten moeten voor de noodzakelijke zorg drie keer per week op en neer naar Curaçao reizen. Naast een anesthesist, is er een algemene chirurg permanent op het eiland aanwezig. Uit het rapport "Projectie kosten medisch specialistisch zorgniveau op Bonaire" blijkt, dat een substantiële vervanging van de volgende interinsulaire uitzendingen kunnen worden gerealiseerd:

1. Uitzendingen voor de snijdende specialisten kunnen voor een groot gedeelte op Bonaire zelf plaatsvinden, wanneer de twee nieuwe operatiekamers gereed komen;

2. Uitzendingen voor Cardiologie, Longheelkunde, Neurologie en Urologie kunnen voor een groot deel op Bonaire zelf uitgevoerd worden.
3. Uitzendingen voor nierdialyse kunnen op Bonaire zelf worden uitgevoerd.

Investeringsen

Om het bovenstaande te realiseren, zal het bestuurscollege in de komende maanden een investeringsprogramma voor de gezondheidszorg uitwerken.

In samenhang met investeringen in de eerstelijnszorg en de thuiszorg (wijkverpleging) zullen de investeringen in de specialistische zorg moeten leiden tot besparingen op de medische kosten en de reis- en verblijfskosten van de medische uitzendingen.

Het kwaliteitsbeleid is erop gericht, om zowel de kwaliteit van de organisatie als van de technische- en materiële voorzieningen te verhogen. Tegelijkertijd zal het beleid gericht zijn op een preventieve benadering, waarbij met name de communicatie en voorlichting naar de burger essentieel zijn. Voor het medisch-specialistische zorgniveau betekent het kwaliteitsbeleid van het bestuurscollege, dat de poliklinische- en klinische zorg voor patiënten in de gezondheidszorgstructuur van Bonaire worden ingebed.

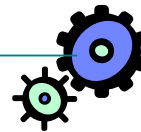
Het is in dit kader essentieel dat Fundashon Mariadal, naast investeringen in technische infrastructuur, ook veel aandacht besteed aan menselijke- en organisatorische kant van de zorg.

Nieuw zorgverzekeringsstelsel

Na de ondertekening van het overgangsakkoord in februari 2007, is ervoor gekozen dat de BES-eilanden gezamenlijk optrekken bij de stelselherziening van de volksgezondheid. Elk der eilanden draagt hierbij een eigen verantwoordelijkheid. De uitgangspunten voor de opzet en uitvoering van de stelselherziening op de BES-eilanden zijn vervat in een tweetal rapporten. Naar aanleiding van die rapporten is een beslisdocument opgesteld door de bekostigingsexpert, dhr. Karel van Laarhoven.

Doelstellingen

1. Een verzekeringstelsel voor zorgprestaties die uitgaat van noodzakelijke-, beschikbare- en betaalbare zorg;
2. Het verkrijgen van inzicht in de kosten van de noodzakelijke zorg, zoals die is aangegeven in het basispakket van de nieuwe zorgverzekering;
3. De hoogte van premies en/of bijdragen van partijen (overheid, werkgever, werknemer, overige burgers) moet leiden tot een kostendekkend en een betaalbaar premie- en bijdragestelsel;
4. Een actieve zorginkoop, gebaseerd op een duidelijk overheidsbeleid, zodat alle betrokken partijen eensgezind de opzet en werking daarvan willen en kunnen realiseren;
5. De overheid en alle partijen in de zorg dienen te beschikken over actuele en betrouwbare inhoudelijke en financiële zorginformatie. Die informatie is te onderscheiden in medische-, logistieke- en financiële informatie;

6. Continue verstrekken van noodzakelijke voorlichting aan de burger en communicatie met de burger ook met betrekking tot de stelselherziening.

Te ondernemen acties

De te ondernemen acties voor de realisering van de doelstellingen in het kader van de stelselherziening volksgezondheid die als resultaat heeft, een uitvoeringsorgaan voor de sociale zorgverzekering, kunnen als volgt worden samengevat:

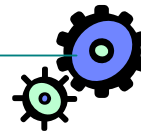
Kernproject	Doelstelling	Noodzakelijke ondersteuning
1. Inrichten basispakket	Beschrijven van de te verzekeren prestaties van noodzakelijke-, beschikbare- en betaalbare zorg	Primair inhoudelijk en "second opinion" van CVZ
2. Kosten van zorg, financiering van de verzekering en bekostiging van de uitvoering	Aansturing en beheersing van de noodzakelijke kosten van de zorg, dekking van deze kosten in de zorgverzekering met bijdragen van werkgevers, werknemers, overheid en overige inwoners, invulling van de wijze waarop jaarlijks het uitvoeringsbudget voor de zorgkosten en de beheerskosten ter beschikking komt	inhoudelijk en financieel Beoordeling van het gebruik van de woonlandfactor
3. Kwaliteitskader Zorginkoop	Actieve zorginkoop via samenwerkingen, allianties tussen zorgverleners en actieve zorginkoop door de zorgverzekeraar om de permanente druk op beschikbaarheid van noodzakelijke en ook de acute zorg te beheersen	Primair inhoudelijk Direct oppakken vanuit staand beleid
4. Informatiemanagement	De noodzakelijke beschikbaarheid van inhoudelijke en financiële zorginformatie	inhoudelijk en financieel
5. herstructurering van de zorg	Bestaande programma's actualiseren, samenhang met de transitie aanbrengen. Vooral privatisering	inhoudelijk en financieel Direct oppakken vanuit bestaand beleid
6. Herstructurering Volkgezondheid	Inrichten GGD naar Nederlands model waar mogelijk	Inhoudelijk Samenwerking met een regionale GGD

In het "*Besluitenlijst Politiek Overleg Bonaire, Saba, St. Eustatius, Nederland*", getekend op 20 juni 2007 te Bonaire, staat onder de paragraaf "Quick Wins Overgangsakkoord d.d. 12 februari 2007" vermeld:

"Van Nederlandse zijde zal uiterlijk in juli een reactie worden gegeven op het met de bestuurscolleges van de BES-eilanden afgestemde plan van de heer Van Laarhoven over een algemene ziektekostenverzekering."

In een reactie op het rapport "Kompas" van de heer Van Laarhoven geeft de Nederlandse Minister van Volksgezondheid, de heer dr. A. Klink, samenvattend te kennen gegeven dat:

- Het rapport van de heer Van Laarhoven waardevolle aanknopingspunten biedt om verder te gaan met de ontwikkeling van een zorgverzekering;
- De zorgverzekering, die gereed moet zijn voor invoering per 1 januari 2009, een einde moet maken aan de verbrokkelde structuur van publiekrechtelijke ziektekostenregelingen die de BES-eilanden momenteel kennen;
- De verzekering ertoe moet leiden dat alle inwoners van de BES-eilanden op het moment van transitie een adequate dekking tegen ziektekosten hebben en waarbij rekening kan worden gehouden met de huidige verzekeringsomstandigheden van betrokkenen;

- Alle verzekerden premie verschuldigd zijn;
- De verzekering vooralsnog wordt uitgevoerd door een uitvoeringsorganisatie;
- Indien gewenst, de verzekering in een later stadium kan worden doorgebouwd naar een model dat meer aansluit op de Nederlandse Zorgverzekeringswet;
- Voor het basispakket naar aanknopingspunten gezocht kan worden bij de bestaande publiekrechtelijke ziektekostenregelingen in de Nederlandse Antillen.

Voor wat betreft de medische uitzendingen en de specifieke zorgprofielen van de BES-eilanden stelt de genoemde minister:

“De zorgconsumptie op de BES-eilanden is niet vergelijkbaar met de zorgconsumptie in Nederland. Doordat veel zorg niet op de eilanden zelf aanwezig is, vinden er veelvuldig medische uitzendingen plaats. Ik ben me ervan bewust dat hiermee hoge kosten gepaard gaan, waarvoor de bestaande financieringsstructuur ontoereikend is. Graag onderzoek ik samen met u de mogelijkheden om deze kosten te dekken.”

2.2.2.3. Welzijnsbeleid

Het bestuurscollege streeft ernaar om de ontplooiingsmogelijkheden van de burgers te vergroten en hun zelfredzaamheid en deelname aan de samenleving te stimuleren. Het bestuurscollege richt zich hierbij op de volgende specifieke deelgebieden van het welzijnsbeleid.

Jeugd en Jongeren

Uitgangspunt van het jeugdbeleid is tweeledig:

1. Integrale benadering en aanpak op beleids- en uitvoerend niveau
2. Preventief jeugdbeleid

Integrale jeugdzorg (integrale jeugdhulpverlening)

Doelstelling

De jeugdhulp die beschikbaar is verder ontwikkelen en toegankelijker maken, om zodoende de cliënt een flexibel geheel van mogelijkheden aan te kunnen bieden.

Te ondernemen acties

1. Instrumenten ontwikkelen en aanreiken die samenwerking en afstemming tussen de verschillende jeugdhulpsectoren stimuleren en vergemakkelijken;
2. Coördinatie van activiteiten van de jeugdhulpsectoren.

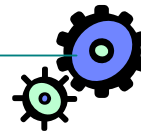
Preventief jeugdbeleid (Algemene preventie)

Doelstelling

Opstellen en realiseren van een algemeen preventiebeleid.

Te ondernemen acties

1. Risico's voor het welzijn en de gezondheid van kinderen en jongeren zo vroeg mogelijk beperken;

2. Veel meer vanuit kansen dan vanuit risico's gaan denken.

Gezin en opvoeding

Doelstelling

Het bevorderen van opvoedingsondersteuning in de ruimste zin van het woord.

De begeleiding en opvoedingsondersteuning van de jeugd van 6 t/m 24 jaar verdient extra aandacht. Dit geldt ook voor opvoedingsondersteuning aan ouders voor de leeftijdscategorieën van 6-13 jaar en 13-24 jaar.

Te ondernemen acties

1. Centra in de wijken waar hulpvragers en hulpverleners terecht kunnen voor informatie over het algemene welzijnswerk, ondersteuningsstructuren, regelgeving, gezin- en opvoedingsondersteuning, sociale bijstand, kinderverzorging en kinderopvang, inkomen, huisvesting, vrije tijdbesteding, onderwijsmogelijkheden, welzijn van kinderen, slachtofferhulp en daderhulp, diensten voor schuldbemiddeling, enz.;
2. Verstrekken van informatie over zorgaanbod, preventie, zorgverzekering, toezicht op de volksgezondheid, gezondheidscijfers, informatie over stappen die genomen kunnen worden om te komen tot een gezond en gelukkig leven, informatie over gezonde voeding en gezond bewegen, evenwichtig eten en voldoende beweging, veilige seks, vaccinaties, etc.

Personen met een handicap

Doelstelling

Personen met een handicap op Bonaire bereiken een zo groot mogelijke autonomie en levenskwaliteit.

Te ondernemen actie

Het bevorderen van de participatie, de integratie en gelijkheid van kansen van personen met een handicap in alle domeinen van het maatschappelijke leven.

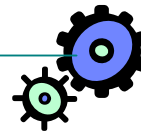
Ouderen

Doelstelling

Het bestuurscollege streeft naar een maximale interactie tussen de samenleving en de oudere als individu en/of specifieke doelgroep, waarbij de knelpunten, behoeften en hulpvragen op de gebieden van wonen, zorg, welzijn en financiële zekerheid geen minimale belemmering vormen voor de zelfredzaamheid en de zelfwerkzaamheid, van ouderen binnen de Bonairiaanse gemeenschap.

Te ondernemen acties

1. Het stimuleren van zelfstandig wonen in eigen huis of vertrouwde thuissituatie;
2. Het koppelen van het aanbod van de zorgvoorzieningen aan de zorgbehoefte van de oudere;

3. Het ondernemen van activiteiten waardoor de oudere als individu tot zijn recht komt in zijn/haar omgeving;
4. Het aanbieden van de juiste dienstverlening en sociale voorzieningen om de financiële zekerheid voor de oudere te waarborgen.

In de komende bestuursperiode zal het ouderenbeleid zoveel mogelijk gericht zijn op de volgende aandachtspunten.

Wonen

Het zelfstandig wonen van ouderen dusdanig stimuleren, zodat zij zo lang mogelijk in hun eigen huis of vertrouwde thuissituatie kunnen blijven wonen.

Te ondernemen acties

- Alternatieve en rendabele woonvormen creëren om het zelfstandig wonen van ouderen te stimuleren en zo lang dat mogelijk is, te behouden;
- Een woonomgeving creëren die voorziet in de behoeften van de ouderen zodat deze gestimuleerd worden om zo lang mogelijk in de eigen omgeving te blijven wonen;
- Fysieke veiligheid in woning en woonomgeving;
- Bejaardenhuis voor dag- en nachtopvang in centrale en/of decentrale vorm.
- Mogelijkheden onderzoeken voor uitbreiding verpleeghuis.

Zorg

Het aanbod van de zorgvoorzieningen dusdanig aan te passen op de zorgbehoefte van de oudere, zodat de verminderende fysieke gesteldheid een minimale belemmering vormt voor hun zelfredzaamheid.

Te ondernemen acties

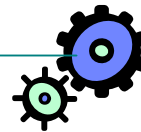
- Thuiszorg voor de noodzakelijke- en aanvullende zorg;
- Mantelzorgers ondersteunen in de zorg voor hun familieleden en/of naasten;
- Persoonsgebonden budget;
- Zorg op maat;
- Structurele maaltijdvoorziening bij ouderen aan huis en bij de dagopvangcentra;
- Informatiecyclus over veel voorkomende ouderdomklachten en -ziekten, voeding en gezond leven voor wat betreft de 60-plussers.

Welzijn

De interactie tussen de oudere en zijn/haar omgeving dusdanig stimuleren, activeren en structureren, zodat de oudere als individu maximaal tot zijn recht kan komen in zijn/haar omgeving.

Te ondernemen acties

- Professionaliseren van het werkveld voor ouderen. Stimuleren, activeren, opbouwen en zelfwerkzaam houden van ouderen in het algemeen;

- Structureren van jaarlijks terugkomende gezamenlijke activiteiten georganiseerd voor en door de ouderenorganisaties;
- Wijkgerichte activiteiten in de buurcentra stimuleren voor de 60-plussers;
- Sociale veiligheid;
- Individuele en maatschappelijk bewustwording van het verouderingsproces;
- Dagopvangcentra voor ouderen stimuleren om vijf dagen in de week open te zijn;
- Stimuleren van vrijwilligerswerk onder 60-plussers.

Financiële zekerheid

Het aanbod aan zakelijke informatie, advies en concrete dienstverlening dusdanig stimuleren en structureren, zodat de financiële zekerheid van de 60-plussers gewaarborgd blijft en een minimale belemmering vormt voor zijn/haar zelfredzaamheid.

Te ondernemen acties

- De 'jonge' oudere (55+) voorbereiden op het leven als gepensioneerde vanuit de aspecten financiën, verzekering en voorzieningen;
- Informatie cycli per jaar, over pensioen, verzekering en financiën voor wat betreft pensionering en het leven als gepensioneerde;
- Knelpunten signaleren, analyseren en komen tot werkbare oplossingen op het gebied van pensioen, financiën en verzekeringen.

Bij de uitvoering van het beleid zal het bestuurscollege streven naar regelmatig overleg en dialoog met de betrokken organisaties en belanghebbenden. Hiertoe zal de volgende overlegvormen worden gebruikt:

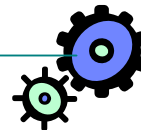
- Het Konsulta 60+. Overlegorgaan van de ouderenorganisaties op Bonaire. De bedoeling hierbij is om draagvlak te creëren voor het eilandelijk ouderenbeleid, behoefte peiling, knelpunten aankaarten, prioriteiten stelling en denktank wat betreft vormgeving en visieontwikkeling van het ouderenwerkveld;
- Integrale beleidsafstemming GO's en NGO's (DGH, DROB, SASO, Fundashon Mariadal, etc.).

2.2.2.4. Vrijwilligerswerk

Het vrijwilligerswerk en volkshuisvesting zijn flankerende beleidsterreinen, die als een rode draad door de vorige beleidsterreinen van welzijn lopen.

Het bestuurscollege zal in de komende periode een duidelijke beleidsvisie ontwikkelen op de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van het vrijwilligersbeleid.

Bevordering van het vrijwilligerswerk en het werven van nieuwe (jonge) vrijwilligers zullen speerpunten zijn van dit beleid.

Doelstellingen

1. De maatschappelijke erkenning van vrijwilligers door verbetering van het imago van het vrijwilligerswerk;
2. De inrichting van een vrijwilligersorganisatie die zich bezig gaat houden met het kwantitatief zichtbaar maken van het vrijwilligerswerk, door het opzetten van een databank van vrijwilligers en een vrijwilligerscentrale;
3. De ontwikkeling van instrumenten en de coördinatie van ondersteuning op het gebied van een goed en zorgvuldig vrijwilligersbeheer, gericht op het creëren van optimale omstandigheden en voorwaarden ten behoeve van de vrijwilligers;
4. Het coördineren en afstemmen van het aanbod van deskundigheidsbevordering, training en coaching van de vrijwilligers, evenals hun waardering (materieel en immaterieel).

Door het inzichtelijk maken van de inspanningen van vrijwilligers en de toegevoegde waarde van vrijwilligers voor een organisatie te belichten, kan burgerparticipatie ook bevorderd worden.

2.2.2.4. Sociale Woningbouw

Zoals reeds vermeld, zet dit besuurscollege flink in op het bouwen van sociale huurwoningen. Dit is een absolute noodzaak en een basisvoorwaarde voor de verdere sociale ontwikkeling van de burgers en de wijken.

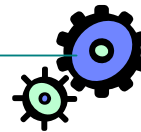
Op dit moment bestaat er bij de lokale woningbouw "Fundashon Cas Boneriano (FCB)", een wachttijd van gemiddeld acht jaar. De oorzaken van deze lange wachttijd zijn legio, doch voornamelijk gerelateerd aan tekort aan financiële middelen.

Door soortgelijke oorzaken, is er in het afgelopen tien jaar geen enkele sociale huurwoning gebouwd. De officiële wachttijd, exclusief de verborgen nood - meerdere families die samen onder één dak wonen in één van de 682 sociale huurwoningen - bestaat uit 218 families (Bron FCB). Deze minder positieve ontwikkeling treft direct de minder bedeedden in samenleving.

Veel van deze burgers zijn nu al een derde van hun inkomen kwijt aan de huur op de particuliere markt en er zijn zelfs woningen beschikbaar waar men de helft van zijn inkomen aan huur kwijt is.

Een tweede groep 'klanten' van de FCB zijn de lokale middenstanders. Zij hebben gretig gebruik gemaakt van de zelfbouwpoort van de FCB. In het afgelopen tien jaar is er via het FCB, 206 woonhuizen gebouwd. Er zijn momenteel 18 huizen via deze constructie in aanbouw en nog eens 194 families die op een hypotheek via FCB wachten.

Het bestuurscollege heeft ambitieuze plannen in vergevorderde fase om samen met Nederlandse woningbouwcorporaties een groot aantal sociale huurwoningen op Bonaire te bouwen. Het bestuurscollege streeft naar een samenwerking met de lokale woningbouwstichting die in dit geval een beheerders- en incassofunctie toebedeeld zal krijgen. Het bestuurscollege introduceert hiermee een nieuwe manier van planning, wanneer het gaat om sociale woningbouw. Voor het eerst wordt de bouw van sociale woning gedreven door de behoefte en de noodzaak, gekoppeld

aan de verwachte bevolkingsgroei en de sociaal-economische ontwikkeling in plaats van de beschikbare financiële middelen.

2.2.2.6. Sport en Recreatie

Gezien de educatieve en recreatieve waarde van sport, zal het bestuurscollege in de voorliggende bestuursperiode alles in het werk stellen om de mogelijkheden voor sport dichterbij de burger te brengen. Sport, gezien als een recreatief, educatief en competitief proces, moet een bijdrage leveren aan de vorming van de burger om zichzelf vanaf jonge leeftijd, fysiek en mentaal te kunnen ontwikkelen tot een verantwoordelijke deelgenoot in de Bonairiaanse maatschappij.

Om deze visie te realiseren, worden de volgende hoofddoelen nagestreefd:

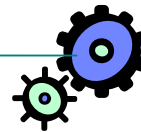
- Het bevorderen en stimuleren van sportbeoefening;
- Het verbeteren van de kwaliteit van de sportbeoefening;
- Het in beginsel, voor iedereen toegankelijk maken en houden van sport op alle niveaus, vanaf jonge leeftijd;
- Het leveren van een bijdrage aan de fysieke, mentale en technische ontwikkeling van de Boneriaan;
- Het werken aan een gezonde jeugd met perspectieven.

Om deze doelstellingen te verwezenlijken, zal er een weloverwogen en integraal sportbeleid gevoerd worden. Een integraal sportbeleid vergt een programmatische aanpak, waarbij duidelijke afspraken over gewenste resultaten in de samenwerking met partners op sportgebied het uitgangspunt is. Dit is echter alleen mogelijk indien aan de volgende basisvoorwaarden wordt voldaan.

- Er dienen goede en voldoende accommodaties en mogelijkheden te zijn om te kunnen sporten;
- Er dient een goed opgeleid kader te zijn;
- Er dient goed en voldoende materiaal te zijn;
- Er dient een adequate organisatie aanwezig te zijn.

Gezien de beperkte menskracht en financiële middelen, zal er een keuze gemaakt moeten worden welke takken van sport de hoogste prioriteit krijgen. Het functioneren van de verantwoordelijke uitvoeringsorganisatie, Fundashon Servisio di Deporte i Rekreo Boneriano (SEDREBO), zal nader worden geëvalueerd en waar nodig verbeterd. Hierbij zal, in overleg met de Nederlandse Regering, gezocht worden naar de meest effectieve vorm van ondersteuning met menskracht en investeringen in de benodigde opleidingen en faciliteiten. Het beleid van het bestuurscollege zal erop gericht zijn om, uitgaande van een gecentraliseerde aansturing, in alle wijken primaire sportfaciliteiten aan te leggen.

Het sportbeleid zal gericht zijn op de versterking van de kwaliteit van de sport, de afstemming van activiteiten door middel van bijvoorbeeld een sportkalender, en de

doelmatigheid van alle inspanningen door het gezamenlijk vaststellen van meetbare resultaten.

In de praktijk betekent dit, het werken aan intensieve samenwerking tussen sportpartners en meer samenhang in voorzieningen voor de bevolking van Bonaire, om zodoende een meer samenhangend aanbod te creëren waar alle sportsectoren zich in kunnen vinden. Het bestuurscollege zal op korte termijn haar voornemens vastleggen in een integraal sportbeleidsplan met bijbehorend uitvoeringsplan.

2.2.2.7. Cultuur

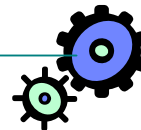
Mede gedreven door onze visie van een Bonaire met behoud van natuur en cultuur en de eerder beschreven fundamentele uitgangspunt van subsidiariteit, verdient cultuur een bijzondere plaats in dit programma. Om onze cultuur te behouden en te ontwikkelen, wil het bestuurscollege dat cultuur, in het onderwijs en in de vorming van onze mensen, een duidelijk herkenbare plaats krijgt.

Het bestuurscollege heeft het initiatief genomen om culturele aspecten op te nemen in het basisonderwijs, in het bijzonder in de wijkscholen.

Eveneens is het initiatief genomen om audiovisueel lesmateriaal te vervaardigen, waarin het culturele erfgoed van alle wijken van Bonaire is vastgelegd. Behoud van onze culturele identiteit is alleen maar mogelijk, indien wij onze mensen opleiden en vormen tot wat wij kunnen identificeren als de dragers van de totaliteit van onze normen en waarden, onze gewoonten, onze folkloristische rijkdom, onze Papiamentse taal, onze authentieke keuken, onze geschiedenis en onze typische architectuur. Ook is het heel belangrijk, om voor Bonairianen die dat willen, de mogelijkheid te creëren om op Bonaire zelf een hoogwaardig leven te leiden. Als onze mensen Bonaire moeten blijven verlaten, omdat er geen sociaal-economisch perspectief is om op het eigen eiland te blijven, dan zal dit niet bijdragen aan de ontwikkeling van een eigen sterke identiteit en cultuur. Structuren en organisaties die zich wijden aan de vorming van onze cultuur, zullen wij blijven steunen en ontwikkelen. In dit verband is het van belang te onderzoeken en te documenteren, welke culturele patronen ons volk en onze wijken typeren. Onze toekomst zit in ons vermogen om onze mensen, van jong tot oud, bewust te maken van wat ons onderscheidt als Bonairianen. Tegelijkertijd moeten wij, gebaseerd op de kracht van onze eigen identiteit, flexibel genoeg zijn om de positieve invloeden van andere culturen in ons op te nemen. In dit verband verwijzen wij naar hetgeen de grote leider van India, Mahatma Gandhi, ooit heeft gezegd:

“I do not want my house to be walled in on all sides and my windows to be stuffed. I want the cultures of all the lands to be blown about my house as freely as possible. But I refuse to be blown off my feet by any.”

In de nieuwe relatie met Nederland zullen wij staan voor het beginsel van diversiteit. Dit houdt in dat wij erkennen dat niet ieders cultuur hetzelfde is, maar dat wij met wederzijds respect toch in harmonie met elkaar kunnen leven. Symbolisch kan men zeggen dat diversiteit een ‘mand met vruchten’ is, niet één ‘vruchtensapmix’.

Te ondernemen acties

- Een cultuurfonds creëren;
- Opstellen van een cultuurbeleid;
- Monumentenzorg;
- Werken aan de artistieke vorming;
- Werken aan een culturele infrastructuur;
- Bevorderen van cultuur als economische activiteit en als middel voor toeristische promotie;
- Bevorderen van culturele uitwisseling;
- Opzetten van een cultureel documentatiecentrum;
- Bevorderen van volksfeesten;
- Promovering en ondersteuning aan kunstactiviteiten;
- Opnemen van cultuur in schoolcurriculum.

2.2.3. Natuur, Milieu en Ecologie

2.2.3.1. Natuur en milieu

Het bestuurscollege streeft naar het scheppen van een optimale leefomgeving voor alle burgers en duurzaam gebruik van de natuurlijke hulpbronnen ten behoeve van de economische ontwikkeling, waarbij voor de komende generaties het meest waardevolle kapitaal wordt veiliggesteld, namelijk de fraaie en relatief ongestoorde ecosystemen van land en zee.

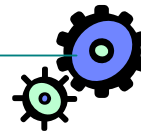
In de Slotverklaring van de Miniconferentie over de toekomstige staatkundige positie van de eilanden Bonaire, Saba en Sint Eustatius is vastgelegd, **dat binnen het gezamenlijke SEI, aandacht wordt besteed aan de bijzondere ecologische omstandigheden van de BES-eilanden.**

Milieu- en natuurbeheer is een relatief jong beleidsveld op Bonaire. Dat betekent dat zowel gewerkt dient te worden aan de ontwikkeling en uitvoering van kaderplannen en wet- en regelgeving als aan de advisering over voorkomende knelpunten op het beleidsterrein. Bovendien dient de zorg voor de natuur en het milieu geïntegreerd te worden in andere beleidsterreinen, zoals bijvoorbeeld de ruimtelijke ontwikkeling en het sociaal-economische beleid. Dit betekent dat er veelvuldig moet worden samengewerkt met alle belanghebbenden, zowel overheidsinstanties, semi-overheid organisaties en belangenorganisaties.

Te ondernemen acties

- De oprichting van een Sociaal Economische Natuur Raad (SENR);
- Het opstellen van een plan van aanpak voor de start en financiering van de eerste twee jaar van de SENR.

Door het stroomlijnen van procedures en organisatie (die nu bestaat uit verschillende commissies) kan een efficiencyvoordeel gerealiseerd worden. Dit plan

van aanpak is in het eerste kwartaal van 2008 gereed. De structurele financiering van de SENR vindt plaats uit de lopende eilandbegroting.

2.2.3.2. Ruimtelijke Ordening

Nieuwe staatkundige structuur

Tijdens het politieke overleg Bonaire, Saba, Sint Eustatius en Nederland op 20 juni 2007 te Bonaire, zijn onder andere afspraken gemaakt naar aanleiding van het SEI. In het SEI is onder andere opgenomen, dat het raadzaam is om geen onomkeerbare besluiten te nemen op het terrein van ruimtelijke ontwikkeling, totdat er een bestemmingsplan is.

Dit voornemen is bekrachtigd tijdens het politieke overleg en het bestuurscollege heeft naar aanleiding hiervan een aantal initiatieven genomen, te weten:

- Het bestuurscollege heeft op 12 september 2007 een besluit genomen om de procedure tot uitgifte van domeingronden voor woningbouw en commerciële doeleinden te wijzigen. Voortaan dient DROB percelen aan derden toe te wijzen aan de hand van de van kracht zijnde criteria. Vervolgens gaat afdeling Domeinbeheer tot uitgifte over, waarbij ook zij de gehele procedure op juistheid en correctheid heeft gecontroleerd. Het bestuurscollege heeft hiertoe aan de ambtelijke diensten de opdracht gegeven de nieuwe procedures en een toetsingsmatrix op te stellen;
- Het vaststellen van een nieuw beleid inzake uitgifte van huurgronden is vervat in een besluit van het bestuurscollege van 3 oktober 2007;
- Er is een Commissie Grote Projecten opgericht bij besluit van 10 oktober 2007, die alle bestaande commerciële projecten waaraan al terreinen waren toebedeeld, af te ronden. Hierbij worden de ontwikkelingen integraal getoetst.

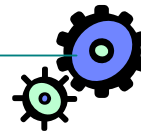
Huidige richtlijnen en regelgeving

Op dit moment staan richtlijnen en regelgeving betreffende ruimtelijke ordening opgetekend in de volgende stukken: Structure Plan Bonaire (goedgekeurd door eilandsraad 26 april 1991), de Eilandsverordening Ruimtelijke Ontwikkelingsplanning Bonaire (EROB, 30 juni 1999) ter uitvoering van de Landsverordening Grondslagen Ruimtelijke Ontwikkelingsplanning, goedgekeurde verkavelingsplannen en de Bouw- en Woningverordening Bonaire (1961). Er zijn echter nog veel zaken waar aan gewerkt dient te worden om deze in regelgeving vast te leggen zoals bouwhoogtes, bebouwingsdichtheid, groengebieden, waterbuffers, milieueffectrapportage, etc.

Noodzaak voor planning en toekomstvisie

Aangezien Bonaire zich in een hoog tempo aan het ontwikkelen is, is visieontwikkeling en sturing zeer gewenst. Dit om een ongebreidelde groei met de problemen die daarmee samenhangen en risico's voor aantasting van natuurgebieden te voorkomen.

De EROB biedt hiertoe een planningsinstrument, te weten het ontwikkelingsplan.

Om te komen tot een ruimtelijke toekomstvisie voor Bonaire is er een conceptstartnotitie Ruimtelijk Ontwikkelingsplan Bonaire (ROB) opgesteld: 'Huntu pa un Boneiru Balansá'. Deze dient als een plan van aanpak voor het proces om te komen tot een ruimtelijk ontwikkelingsplan.

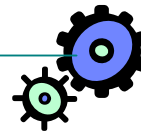
Binnenkort zal een voorbereidingsbesluit genomen worden op grond van artikel 33 van de Eilandsverordening ruimtelijke ontwikkelingsplanning Bonaire. Dit besluit betreft een verklaring dat een ontwikkelingsplan wordt voorbereid met daaraan gekoppeld, voorschriften ten aanzien van het bouwen. Dit besluit is nodig als startpunt of nulsituatie voor het starten van het planproces van een ruimtelijk ontwikkelingsplan.

Na het voorbereidingsbesluit zal gewerkt worden aan het opstellen van het ruimtelijke ontwikkelingsplan voor Bonaire (bestemmingsplan). Nederland heeft beloofd om Bonaire hierbij te assisteren, aangezien voor het opstellen van een ruimtelijk ontwikkelingsplan veel mankracht en expertise nodig is. Het plan dient vóór december 2008 gereed te zijn.

Vervolgens zullen alle ruimtelijke ontwikkelingen getoetst worden aan de visie en regelgeving die in het ruimtelijke ontwikkelingsplan neergelegd is, teneinde tot realisering van die visie te kunnen komen.

Bouwprojecten

Om ontwikkelingen te voorkomen die mogelijk in strijd zullen zijn met een goed onderbouwde ruimtelijke visie voor Bonaire, zullen nieuwe initiatieven en projecten een langer toetsingtraject doorlopen, in afwachting van de ruimtelijke visie en planning. Tevens draagt het bij aan een spreiding van de ontwikkelingen in de tijd, wat belangrijk is om de druk op de arbeidsmarkt te verzachten. De komende jaren worden reeds gekenmerkt door een zware ontwikkelingsdruk op overheid en samenleving om het grote aantal bestaande projecten, die in het verleden aangevangen zijn, af te ronden. Dit betreft een groot aantal toeristische projecten welke veel bouwactiviteit en werkgelegenheid met zich mee brengen. Daarnaast wordt gewerkt aan verschillende verkavelingsplannen voor woningbouw, zoals Hato-Zuid. Tevens zal er hard gewerkt moeten worden aan infrastructurele- (wegen, riolering, elektra en water) en sociale voorzieningen om de balans in de maatschappij te kunnen behouden.

2.2.3.3. Landbouw, Veeteelt en Visserij

In het kader van het bereiken van een rijke natuur en een goed verzorgd milieu en leefomgeving, maar ook in het kader van de verhoging van de zelfredzaamheid van de burgers, zal het bestuurscollege zich inzetten voor de bevordering van de landbouw, veeteelt en visserij.

Doelstellingen

- Het stimuleren van lokale initiatieven met betrekking tot landbouw, veeteelt en visserij;
- Het bevorderen van de gezondheid van vee en landbouw, huisdieren en de kwaliteit van vlees, vis en dierlijke producten;
- Het ontwikkelen van bepaalde soorten teelt en de promotie van de landbouw zowel voor eigen consumptie als voor beperkte export;
- Het bevorderen van activiteiten met betrekking tot landscaping;
- Het bevorderen van de totstandkoming en de instandhouding van kwantitatief gezondheidszorg behorende voorzieningen.

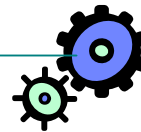
Te ondernemen acties

- Verkoop van door de dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV) gekweekte producten alsmede bemiddeling c.q. inkoop/verkoop van producten en/of goederen, teneinde lokale initiatieven met betrekking tot de landbouw, veeteelt en visserij te stimuleren;
- Het bijhouden van statistische gegevens en -informatie in het belang van de sector;
- Het verrichten van onderzoek op het gebied van plantziektekunde, bosbouw, bodemkunde, aquacultuur, putten, dammen, grondwater en de daaruit voortvloeiende werkzaamheden;
- Het keuren van vlees, vis en overige dierlijke producten, waaronder de controle op vlees- en visverwerkende bedrijven;
- Het beheren en exploiteren van het slachthuis.

2.2.4. Bestuurlijke, Institutionele, en Wetgevende aangelegenheden

2.2.4.1. Wetgeving

In de Slotverklaring van de Miniconferentie over de toekomstige staatkundige positie van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (10 en 11 oktober 2006) is afgesproken dat Bonaire, Sint Eustatius en Saba een aparte staatsrechtelijke positie binnen het Nederlandse staatsbestel krijgen als openbaar lichaam in de zin van artikel 134 van de Nederlandse Grondwet. Deze afspraak is uitgewerkt in het Overgangsakkoord van 12 februari 2007. De nieuwe staatsrechtelijke positie zal vastgelegd worden in de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (WolBES). In die Nederlandse wet zal geregeld moeten worden, de bestuurlijke inrichting, de

samenstelling en bevoegdheden van de eilandsbesturen, de lokale belastingen, de financiële verhoudingen met het Rijk en het toezicht.

De belangrijkste uitgangspunten in de WolBES zijn:

Bonaire wordt ingericht als openbaar lichaam in de zin van artikel 134 van de Grondwet

- Door inrichting van Bonaire als openbaar lichaam, in plaats van gemeente, wordt de bijzondere positie van Bonaire in het Nederlandse staatsbestel tot uitdrukking gebracht. Er wordt een aparte bestuursvorm gecreëerd welke deel uitmaakt van het Nederlandse grondgebied, maar waar tegelijkertijd afwijkende wettelijke regels kunnen gelden.
- In het rapport “Nieuw Bonaire” wordt al op dat laatste gewezen door onderwerpen te noemen als euthanasie, abortus, openbare prostitutie (opheffing bordeelverbod), drugsbeleid of huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht. Het bestuurscollege onderstreept bovendien wat is geschreven in het “Document van de Geestelijken op Bonaire met betrekking tot mogelijk in te voeren wetgeving bij staatkundige veranderingen” van Klero di Boneiru 2007.

Het openbare lichaam Bonaire maakt geen onderdeel uit van een provincie, maar valt rechtstreeks onder het Rijk

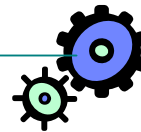
De historische en “natuurlijke” rol die provincies in Nederland hebben ten opzichte van gemeenten ontbreekt ten aanzien van Bonaire. Duidelijk is dat Bonaire te kleinschalig zijn om een eigen bestuurlijke tussenlaag hebben. Daarom wordt er voor de constructie gekozen dat Bonaire rechtstreeks onder het Rijk valt.

Voor de bestuurlijke inrichting van het openbaar lichaam wordt in beginsel de Gemeentewet gevolgd. Alleen in bijzondere omstandigheden wordt hiervan afgeweken

De bestuurlijke afspraak is dat de wettelijke bepalingen inzake gemeenten zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing zullen zijn op de openbare lichamen. Bovendien is met de BES-eilanden afgesproken dat van de Nederlandse wetgeving afwijkende voorzieningen kunnen worden getroffen.

Het bestuur van het openbaar lichaam heeft de bevoegdheid tot regeling en bestuur op het gebied van de eigen huishouding (autonomie). Daarnaast kan van het bestuur regeling en bestuur worden gevorderd bij of krachtens de wet (medebewind)

- In de Nederlandse Gemeentewet wordt de regeling en bestuur van de eigen huishouding toegewezen aan het gemeentebestuur. Daarnaast kan de medewerking van het gemeentebestuur gevraagd worden bij de uitvoering van andere wetten. Het bestuurscollege streeft naar een andere bevoegdheidsverdeling tussen het Rijk en Bonaire door de verdeling analoog te doen aan die in de Eilandenregeling Nederlandse Antillen (ERNA) (artikelen 2 en 2a). De niet in de WolBES aan Nederland opgedragen taken behoren tot de eigen huishouding van Bonaire. Medebewind kan alleen gevraagd worden voor

de Nederlandse taken. Daarmee wordt dan het subsidiariteitsbeginsel tot uitdrukking gebracht dat “zoveel mogelijk taken op eilandsniveau uitgevoerd worden;

- De vastlegging van de taken- en bevoegdhedenverdeling is leidend in het transitieproces naar het Nieuwe Bonaire. Op basis van deze verdeling kan de transitie verder uitgewerkt worden. Onder leiding van de gedeputeerde belast met staatkundige structuur is een klein team met de uitwerking belast.

Het bestuursmodel van het openbaar lichaam is dualistisch. Dualisme wordt geleidelijk ingevoerd

Het uit de Nederlandse gemeenten bekende dualisme wordt ook in de WolBES neergelegd. De rolverdeling tussen eilandsraad en bestuurscollege verandert daardoor. De eilandsraad wordt het kaderstellende en controlerende orgaan en het dagelijks bestuur van het openbaar lichaam ligt bij het bestuurscollege.

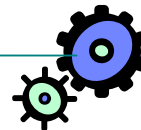
Het ligt in de bedoeling dat de uitgangspuntennotitie WolBES in de eilandsraad besproken wordt, waarna het eilandgebied Bonaire tot een akkoord met Nederland komt.

Na de overeenstemming van de uitgangspuntennotitie WolBES zal gewerkt worden aan de WolBES, die op 15 december 2008 in werking zal moeten treden.

2.2.4.2. Transitie naar een nieuwe ambtelijke organisatie

De huidige organisatiestructuur van het eilandgebied Bonaire is van oudsher één van de knelpunten voor wat betreft de productiviteit, klantgerichtheid en daaruit voortvloeiende beeld die de burger heeft van overheid. Ter invulling van het subsidiariteitsbeginsel, om tot de noodzakelijke ‘upgrading’ en productiviteit van het servicegehalte van de ambtelijke organisatie te geraken, welke is afgesproken in de Slotverklaring van de Miniconferentie, is het van cruciaal belang om een eigentijdse organisatiestructuur te scheppen. Deze nieuwe organisatiestructuur zal gezien de organisatorische achterstand dat het eilandgebied Bonaire thans heeft ten opzichte van Nederland, worden ervaren als een vergaande ingreep. Immers het huidige secretariemodel (een model uit de jaren tachtig) is in de jaren negentig door gemeenten in Nederland alom vervangen door een sectorenmodel dat op zijn beurt vervangen is door een directiemodel. Om een daadwerkelijke inhaalslag te maken, heeft het eilandgebied Bonaire geen andere alternatief dan te kiezen voor het directiemodel.

De vergaande ingreep zoals voornoemd, wordt doorgaans gerechtvaardigd met een verwijzing naar de zogenaamde ‘logica van de burger’. De veronderstelde rollen van de burger en de overheid worden als uitgangspunt genomen voor de indeling van de ambtelijke organisatie. Volgens de logica van de burger is het ambtelijke apparaat van het eilandgebied Bonaire geen doel op zich. Het ontleent haar bestaansrecht aan haar toegevoegde waarde in de maatschappelijke omgeving. Daarbij gaat het niet

alleen om de burger als klant, maar wordt onderkend dat burgers in verschillende andere rollen met de overheid kunnen interacteren.

Het bestuurscollege kiest voor een vijfstappenproces om tot de nieuwe organisatiestructuur te komen:

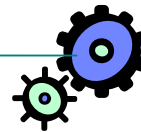
- Een “quick scan” om de huidige situatie, sterktes en zwakten, ‘potentials’ en ‘weaklinks’ te identificeren en in kaart te brengen;
- Een kerntakenanalyse om de core business van het ambtelijke apparaat te bevestigen;
- De keuze voor een nieuwe organisatiestructuur;
- Uitvoeren van outplacement trajecten, privatiseringsronden en ouderenbeleid via een te organiseren mobiliteitscentrum;
- Verrichten van nazorg.

Het beoogde resultaat van deze processen is het creëren van een organisatie, die uniform werkt en waar resultaatgerichtheid en bezieling hand in hand gaan. Om haar opdrachten uit te voeren, is de nieuwe organisatie flexibel, flexibel qua personele aantallen, maar ook flexibel in haar handelen en in haar organisatie en besturing. De nieuwe organisatie investeert in de professionele en persoonlijke ontwikkeling van de medewerkers, waarbij realiseren van de doelstelling van de organisatie centraal staat. Van de medewerkers wordt verwacht dat zij op een zelfstandige, verantwoordelijke en flexibele wijze een bijdrage leveren aan de doelstellingen van de ambtelijke organisatie. Het management geeft richting en stuurt op het behalen van optimale resultaten. Hierbij zijn zij gericht op resultaat, dienstverlening aan de burger en ontwikkeling van de medewerkers. De omgang met elkaar wordt gekenmerkt door transparantie en betrouwbaarheid.

Actie kalender

	02/08	04/08	06/08	08/08	09/08
1 Quick Scan	X				
2 Kerntakenanalyse		X			
3 Keuze nieuwe organisatiestructuur			X		
4 Uitvoeringsfase diversen				X	
5 Start nazorg					X

* Stappen vier en vijf zullen elkaar naar alle waarschijnlijkheid overlappen.

3. Begroting

De begroting 2007 vertoont nog een tekort van ruim ANG. 50 miljoen. Door - mede op basis van realisatiecijfers - de begroting opnieuw tegen het licht te houden en ons te gaan beperken tot hoogst noodzakelijk nieuw beleid, vertoont de conceptbegroting 2008 nog een tekort van ANG. 25,5 miljoen. De daarop volgende jaren loopt dit tekort terug tot respectievelijk ANG. 6,3 en ANG. 4,7 miljoen, waarna in 2011 de begroting sluitend kan zijn.

Dit is gebeurd door de werkelijke cijfers van de jaren 2002-2006 te gebruiken als uitgangspunt. Daarmee heeft het bestuurscollege in feite het bestaande beleid in beeld gebracht. Dit is dus het niveau waarop Bonaire in 2007 functioneert.

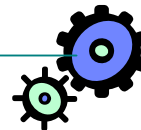
Voor het noodzakelijke nieuwe beleid beperkt het bestuurscollege zich tot de activiteiten die moeten plaatsvinden in het kader van de nieuwe staatskundige structuur. Naast de eigen middelen die daarvoor zullen worden ingezet, maakt het bestuurscollege hiervoor gebruik van de de middelen van het IVB (Institutionele Versterking Bestuurskracht) programma via USONA.

Daarnaast benut het bestuurscollege de komende jaren uiteraard ook de SEI-gelden en de middelen uit het Europese Structuurfonds, zodat de investeringen in de toekomst op een goede realiseerbare manier kunnen worden gedaan.

Door op deze wijze de eilandbegroting op een integrale wijze en aansluitend op dit bestuursprogramma op te zetten, kan het bestuurscollege met de nodige inspanningsverplichting gaan voldoen aan de criteria van een sluitende begroting. Ondanks een aantal noodzakelijke maatregelen, kan het bestuurscollege het zetten van de stappen naar een sluitende begroting, de sociaal-economische ontwikkeling blijven stimuleren. Het bestuurscollege denkt op deze wijze de komende jaren een aantal goede stappen te kunnen zetten naar een hoger welvaart- en voorzieningenniveau. Een sluitende begroting en daardoor vertrouwen in de overheidshuishouding, is daarbij een absolute randvoorwaarde om investeerders aan ons eiland te kunnen binden.

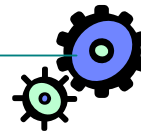
Om dit te realiseren, baseert het bestuurscollege zich op een reële groeiverwachting van de economische ontwikkelingen, waardoor de (belasting)inkomsten zullen toenemen. Daarnaast zal Nederland de verantwoordelijkheid op zich moeten nemen voor een tweetal belangrijke terreinen, te weten: Volksgezondheid en Onderwijs. De uitvoering blijft uiteraard de primaire verantwoordelijkheid van Bonaire zelf, maar de normen (ook financieel) zullen door Nederland worden gesteld. Dit betekent dat het bestuurscollege ervan uitgaat dat de financiële last hiervan door Nederland zal worden gedragen.

Ook is het bestuurscollege zelfs gedwongen om een aantal kostenverlagende maatregelen te treffen. Kijkende naar het ambtelijke apparaat ziet het bestuurscollege investering in een nieuwe centrale huisvesting een uitstekende kans om een efficiënt werkend overheidsapparaat te creëren.

De volgende maatregelen zullen dan uiteindelijk leiden tot een sluitende begroting in 2011 (in ANG.):

Volksgezondheid t.l.v. Nederland c.q. binnen de norm	6.300.000,00
Idem, Onderwijs (incl. studiefinanciering)	10.900.000,00
Beëindigen overeenkomsten van opdracht	100.000,00
Toetsen gesubsidieerde instellingen op prestaties	p.m
Dividend overheids nv's	p.m.
Efficiëntere en kleinere ambtelijke organisatie(o.a. door verzelfstandiging) met als uitgangspunt via natuurlijk verloop	2.750.000,00
Geleidelijke hogere erfpachtcanons	250.000,00
Aanpassing tarieven belastingen en heffingen	600.000,00

4. Ontwikkelingsplan

Als onderdeel van het SEI zal in de komende maanden, met inbreng van alle belanghebbenden, een nieuw ontwikkelingsplan worden opgesteld. In dit proces zullen visie en strategische doelen wederom de revue passeren en waar nodig aangepast worden. Bonaire is verwickeld in een proces met complexe uitdagingen op staatkundig-, demografisch-, economisch-, sociaal- en ecologisch gebied. Een ingewikkeld veranderingsproces, waarbij een eenduidige ontwikkelingsrichting nodig is om een Nieuw Bonaire te kunnen verwezenlijken, dat gefundeerd is op de principes van duurzame ontwikkeling en subsidiariteit. Het ontwikkelingsplan dient instrumenteel te zijn om het veranderingsproces zoveel mogelijk te kunnen sturen en faciliteren. Het plan zal derhalve gedetailleerd en praktisch moeten zijn en dient rekening te houden met de financiële mogelijkheden. De in het ontwikkelingsplan Bonaire 1998-2002 gehanteerde benadering zal zoveel mogelijk als leidraad dienen.